

TOVARIŠ JANKO RUDOLF O DRUŽBENEM PLANU IN NALOGAH SINDIKATOV

Doslednost, doslednost

pri uveljavljanju gospodarskih načel, čeprav nima podjetje od tega neposredne gnotne koristi

Zvezna ljudska skupščina je sprejela družbeni plan za leto 1956. Naše uredništvo je naprosilo predsednika tovariša Janka Rudolfa, ki je tudi član Odbora za gospodarstvo zbora proizvajalcev Zvezne ljudske skupščine, da bi povedal glavne značilnosti letošnjega družbenega plana, ki so ga v odboru temeljito pretrčali, in opozoril na neposredne naloge sindikatov ob izpolnjevanju družbenega plana.

TEMELJNE ZNAČILNOSTI LETOŠNJEGA ZVEZNEGA DRUŽBENEGA PLANA

Letošnje leto je za naše gospodarstvo prehodno, ko moramo postaviti temelje za preusmeritev, ki

Tovariš Janko Rudolf, predsednik Republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije

jo predvidevamo v naslednjih letih. Vskladiti bomo morali nesorazmerja, ki so nastala zavoljo tega, ker smo v teh letih doslej usmerjali glavne sile na graditev bazične industrije, ostala gospodarska področja, zlasti promet, kmetijstvo in industrija blaga za široko potrošnjo pa so zaostajala. Seveda je pomembno ustališev trga naša glavna letošnja naloga. To se zrcali v vseh postavkah letošnjega družbenega plana.

Drugačna je delitev narodnega dohodka

Prva značilnost je že v tem, da je narodni dohodek letos drugače razdeljen. Ze letos so manjši izdatki za investicije. Od laniških 420 milijard dinarjev se letos znižajo investicije na 346 milijard dinarjev, kar pomeni zmanjšanje za okoli 18%. V razdelitvi narodnega dohodka znašajo letos investicije 25%, modtem ko so lani 29,2%. Letos so manjši tudi izdatki za narodno obrambo, in to tako delež v narodnem dohodku kot v absolutnem znesku. Lani so ti izdatki predstavljali 11,9% narodnega dohodka, letos le 11,1% in bomo letos izdali v ta namen dobrih 25 milijard dinarjev manj kot lani.

Naslednja značilnost letošnjega družbenega plana je v tem, da so predvidena precejšnja sredstva za kmetijstvo. Predvidena je cela vrsta ukrepov, s katerimi naj bi pospešili in povečali kmetijsko proizvodnjo, saj je to eden izmed bistvenih činiteljev za ustališev tržišča.

Letos bomo uvozili za 15 milijard dinarjev več hrane kot lani. Večji bo tudi uvoz blaga za osebno potrošnjo, s čimer bomo povečali blagovne sklade, boljše bo preskrbovanje potrošnikov, ustvarili si bomo lahko operativne rezerve, spodbudili bomo domačo proizvodnjo, ki se bo morala prilagoditi cenejšemu, uvoženemu blagu, kar bo vse skupaj nedvomno močno vplivalo na ustališev tržišča. Seveda bo za-

voljo tega deficit naše trgovinske bilance večji, toda to je vsekakor dobro naložena investicija, investicija, ki bo pospešila ustališev tržišča.

Štednja proračunskih sredstev

Seveda so še drugi ukrepi. Med njimi kaže zlasti omeniti, da je način formiranja proračunskih sredstev drugačen kot doslej. Poseben poudarek pa je na varčevanju s proračunskimi sredstvi. Zvezni proračun je ostal tak kot lani, večji je le za toliko, kolikor bo novih ustanov, ki bodo nadzorovale uresničevanje gospodarskih in drugih zakonskih predpisov. Nedvomno lahko rečemo, da je to velik uspeh, saj smo temeljito zajezili proračunsko potrošnjo, kar velja zlasti za proračune okrajev in občin. Postavljen je namreč inštrument, ki preprečuje, da bi ustvarjali večje proračunske dohodke, morebiti s pritiskom na podjetja, naj bi napravila čimveč dobička. Sredstva se stekajo iz davka na plače, lestvica pa je progresivna. Pomembno je med drugim tudi določilo, da laniških presežkov proračunov ni moč prenesti v letošnje proračune, marveč da grede le-ti v obvezno rezervo.

Gradi lahko le, če ima denar

Tudi način oblikovanja investicijskih skladov in njihove uporabe je nov. Investicijskih sredstev ne bo moč trošiti še preden so se natekla. Prav to, da lani takih določil še ni bilo oziroma, da so po proračunskih predvidenih investicijska sredstva trošili, ne da bi jih v resnici tudi imeli, nam je povzročilo lani veliko težav in je bil to eden izmed vzrokov, da predvidevajo lanskega družbenega plana nismo uresni-

čili. Dostikrat se je namreč dogajalo, da so okraji in občine gradile, pri tem pa računale na denar, ki bi se šele med letom nabral, kar vse je povzročilo le zmedo na trgu, nesorazmerno povpraševanje, denarja pa ni bilo. In ko so lani nujno morali poseči vmes ter del sredstev blokirati, je ostalo precej podjetij brez denarja, ker so take investicije delala na up.

Izvršni svet ima več pooblastil in več odgovornosti

Ko govorimo o značilnostih letošnjega družbenega plana, ne kaže prezreti tudi tega, da ima Zvezni izvršni svet precej širša pooblastila kot doslej, da poseže v gospodarstvo, če meni, da nastajajo neskladja. Večja pooblastila ima, da zagotovi uresničitev temeljnih smernic naše gospodarske politike. S tem pa prevzema nase tudi večjo odgovornost za to, da bodo smernice družbenega plana do kraja uresničene. Zgrešeno je namreč mnenje, da se da s predpisi in zakoni vse tako urediti, da bo šlo kot po maslu. Absolutnega avtomatizma v gospodarstvu ne more biti. Kajpak to ne bo administrativno poseganje vanj, dasi se tudi temu ne odrečemo, marveč gre za posege in ukrepe ekonomskega značaja.

Nekaj manjših sprememb je tudi v plačnem sistemu. Premijski sistem je letos obvezen za vsako podjetje, kar je vsekakor ukrep, ki bo lahko veliko koristil. Dalje se na primer plačni sklad kmetijskih posestev formira po vrednosti in količini proizvodov in ni omejen s tistimi štirimi kategorijami delavcev oziroma kvalifikacijskim sestavom delovnega kolektiva itd.

Rad bi opozoril še na troje stvari, ki jih lahko posnamemo iz razprave v Odboru za gospodarstvo.

Premalo je še elektrike in premoga

Pokazalo se je namreč, kako pereče je še vprašanje naše energetske baze, to je proizvodnje električne energije in premoga, saj smo to letošnjo zimo krepko občutili in še čutimo. Tudi o boljšem izkoriščanju zemeljskega plina je bilo govora. Sorazmerno malo ga zajamemo in malo izko-

riščamo, zlasti v prometu in tudi v široko potrošnjo ga malo pride.

Predvidena je povezava bosnenskega elektrosistema z zahodnim (Hrvaška in Slovenija), s čimer bo olajšano preskrbovanje z elektriko v kritičnih zimskih mesecih. Tamkajšnje reke imajo namreč tudi pozimi precej vode. V Odboru so veliko govorili o problemih rudarstva. Pomanjkanje stanovanj pri naših velikih rudnikih v Bosni na primer je postalo že resno gospodarsko vprašanje, ker možnosti za povečanje proizvodnje premoga so, gledano s čisto produkcijskih vidikov. Letih pa ne morejo izkoristiti, ker ni stanovanj za ljudi, ki bi jih v rudnikih lahko zaposlili. Našli so delno rešitev v tem, da bodo del investicijskih sredstev, predlaganih za rudarstvo, porabili za gradnjo stanovanj, saj je to konec koncev čisto ekonomska investicija.

Drugo je vprašanje kadrov. Gre tako za strokovne šole kot za univerze. Razprava je pokazala, da je strokovno šolstvo res zelo neurejeno. Sedaj, ko smo zajezili

(Nadaljevanje na 2. strani)

Ob desetletnici mladinskih delovnih brigad vsem udarnikom in brigadirjem — delavski pozdrav. — Brigadirji s proge Samac—Sarajevo

RAZMIŠLJANJE O ŠOLSKI REFORMI

AKCIJSKI PROGRAM in ne čarobna palica

Šolska reforma... Že dobršen čas ponavljamo ti dve besedi ob vsaki priložnosti, ko je govora o kateremkoli problemu naše šole, češ to bo že uredila reforma.

Včasih se je človeku ob takem odlaganju vseh problemov na reformo že začel porajati občutek, kot da vsi skupaj pričakujemo, da bo reforma šole pravzaprav neka čarobna palica, s katero se nam bo treba samo dotakniti posameznih ran našega šolstva, pa bo vse zdravo in tako, kot bi želeli. Toda, kazno je, da smo vendar postali stvarnejši, to je, da smo začeli razumevati, da ni reforma šole nič drugega, kot precej obsežno, zamotano in dolgotrajno praktično družbeno opravilo, ki ga moramo, tako kot na vseh ostalih družbenih področjih, izpeljati v šolstvu,

v procesu oblikovanja sodobne socialistične družbe.

To spoznanje nas je seveda povrnilo v našo realnost. Od obetov, da bo z nekim zakonom, z nekim »kdo ve kaj«, kar naj prinese reformo na področju šolstva, vse urejeno samo po sebi, smo prešli k pravičnim problemom šole, kot so: organizacija šolstva, metoda pouka, učni programi, učno osebje, učni pripomočki, učni prostori itd. Vse te zadeve smo namreč poklicani spraviti v sklad s potrebami in težnjami socialistične družbene stvarnosti. V to opravilo smo sedaj ugriznili: začela se je splošna javna razprava o tem, kako bo šolstvo organizirano, kakšna bo metoda pouka, učni program itd., da bo šola vzgajala in izobraževala ljudi za socialistično stvarnost.

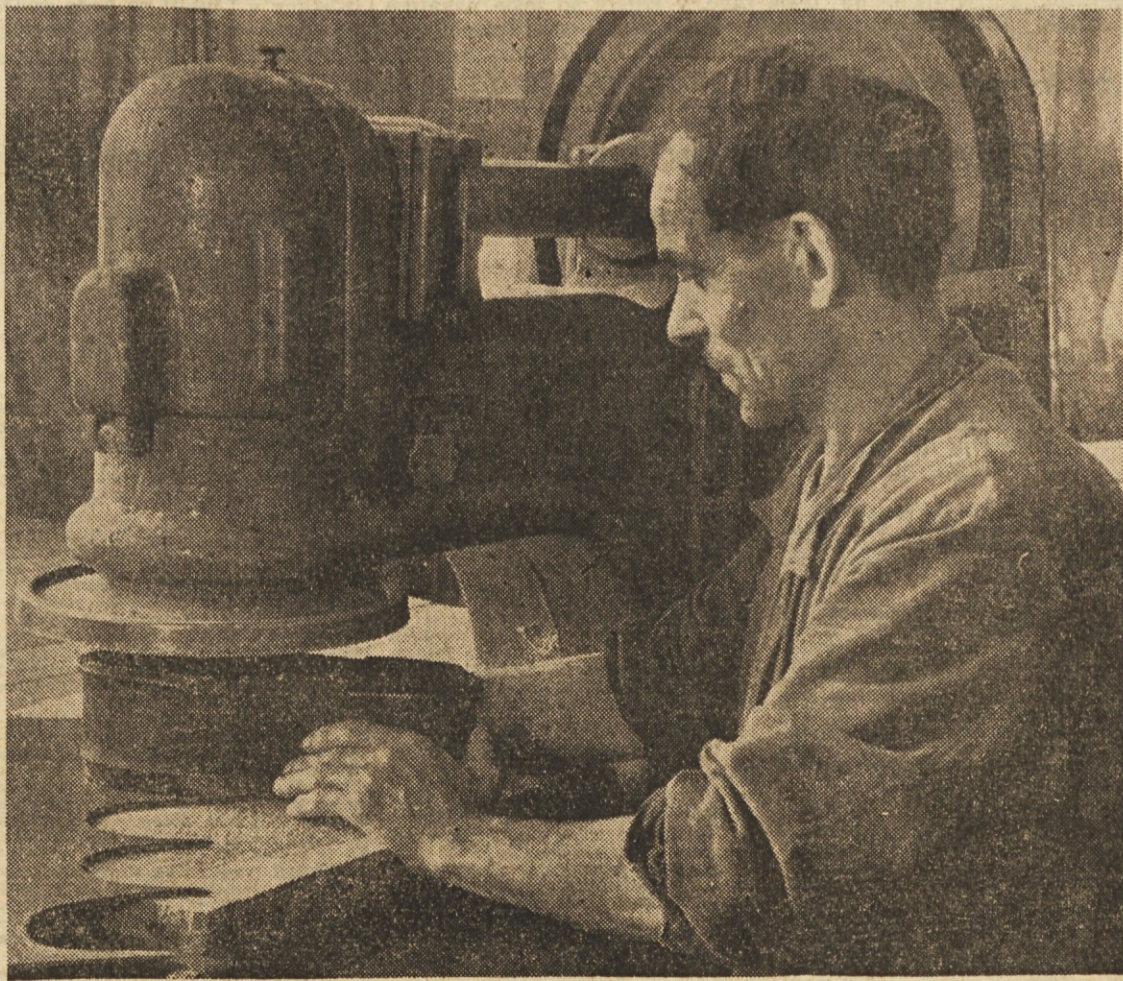
Plod te razprave naj bi bil neke vrste družbeni kompas, ki nam bi potem služil pri praktičnem delu v daljšem procesu preosnove in preoblikovanja šolstva. Zaradi tega je najsmotnejše, da v razpravi o reformi šolstva začnemo kar pri »A«: zakaj reformiramo šolstvo? O tem je bilo v zadnjih letih pri nas obilo zapisanega, še več pa povedanega. Stvari so tako jasno izkristalizirane in tako nesporne, da jih je moči povzeti v nekaj besedah.

Družbeno upravljanje kot temeljna oblika družbenega sožitja v naši deželi in razvoj proizvajalnih sredstev terjata od delovnih ljudi: Prvič, višjo raven splošne izobrazbe vseh delovnih ljudi kot je raven dosedanje izobrazbe. Drugič, sposobnost, da se ne nehno izobražujejo še tudi potem, ko zapuste redno šolanje. Tretjič, da so izobraženi tako, da znajo svoje znanje izrabiti v aktivnem družbenem delovanju. Četrtrič, da so vzgojeni kot samostojne tvorne socialistične osebnosti.

Izhodišče vsega našega šolstva je osnovna šola, to je tista šola, ki naj bi jo v načelu uspešno dokončali vsi državljani, ali drugače povedano, to je tista šola, ki naj nudi tako raven znanja in vzgojenosti, ki je neobhodno potrebna skupnosti in ki je pogoj za učenje na srednjih šolah. Svojevstven problem osnovne šole je čas trajanja osnovnega šolanja in pojmovanje tega, kaj je osnovna izobrazba. Pred nami je predlog, naj bi osnovno šolanje trajalo osem let, naj bi bilo enotno in obvezno za vse državljane (za razliko od prilik, ki so pri nas sedaj, ko je mogoče v času osemletne šolske obveznosti že od uspešno zaključenega četrtega razreda naprej preiti na srednjo splošno izobraževalno oziroma strokovno šolo). Vsaka kakovostna diferenciacija osemletne osnovne šole bi to enotnost rušila in bi negirala temeljno tezo, in sicer, da daje osnovna šola osnovno splošno izobrazbo, ker bi bodisi obstajale kakovostno različne in različne osnovne splošne izobrazbe (ne bi šlo samo za razlike v boljšem ali slabšem doumevanju iste stvarine, ampak bi šlo za razlike v obsegu stvarine, torej za različne več ali manj absolutnega znanja) ali pa bi se pojavili v krilu splošne izobrazbe že zametki enostranske izobrazbe v določeno smer (diferenciacija v usmerjenosti učenca). Zaradi tega je povsem upravičena zahteva, da mora biti osemletna obvezna šola enotna.

Zoper enotno osnovno šolo je mogoče slišati nekatere ugovore. Vsi ti ugovori imajo en sam skupni imenovalec: kaj pa nadarjeni učenci, kaj bo z njimi v tej enotni šoli? Njim bi bilo treba omogočiti, da se uče več stvarine in tudi več predmetov. Tej zahtevi se v navadnem jeziku reče takole: za povprečno nadarjene učence naj bo obvezna osemletna šola z nekim povprečnim programom, za nadarjene pa posebna šola, to je se-

(Nadaljevanje na 7. strani)

Tu v sekalnici usnja je začetek proizvodnega procesa v »Planiki«. Sekalci in prirezovalci usnja lahko podjetju prihranijo veliko materiala ali pa ga, če ne delajo smotrno, uničijo. Zato so v »Planiki« sekalce in prirezovalce usnja vključili v premijski sistem. Kaj več o sistemu pa boste našli v sestavku »Obratni obračun — osnova za delitev premij«

Spet je zadonela brigadirka pesem, spet se bomo zbirali na mladinskih delovnih akcijah in s svojim delom dokazovali, kako cenimo našo socialistično domovino

TOVARIŠ JANKO RUDOLF O DRUŽBENEM PLANU IN NALOGAH SINDIKATOV

DOSLEDNOST, DOSLEDNOST

(Nadaljevanje s 1. strani)

porast števila nekvalificiranih delavcev v podjetjih, se obračamo s posebno pozornostjo na vzgojo kvalificiranih in visoko kvalificiranih delavcev. To je popolna skladnost z našimi prizadevanji za višjo storilnost dela, ki je prva zapoved vsakega napredka. Strokovno podkovan in tehnično izobražen delavec je porok višje proizvodnosti dela. V Odбору pa je bilo slišati tudi precej kritike dela naših univerz. Studiji je preslošno in tako tudi predolg. Ljudje, ki pridejo z uni-

verze, pa potrebujejo še precej časa, da se vpeljejo v proizvodnjo. In to ne velja.

Tretjič pa se kaže še vedno močna težnja, da bi dobili čimveč denarja, bodi za investicije bodi za obratna sredstva in amortizacije. To kaže, kako trdožive so

te težnje in da je še precej ljudi, ki bi v eni sapi radi boljše življenjsko raven in denar, s katerim bi gradili. Istočasno pa lahko rečemo, da ni bilo dosti predlogov, kaj bi lahko napravili, ne da bi investirali, da bi bila proizvodnja in proizvodnost večja.

ZA KATERE STVARI NAJ BI SE SINDIKATI ZLASTI ZAVZELI OB IZPOLNJEVANJU LETOŠNJEGA DRUŽBENEGA PLANA?

Sploh smo lani in tudi prejšnja leta nekoliko podcenjevali vlogo subjektivnega činitelja. Vse preveč pa je bilo takih pričakovanj, češ napravimo uredbo ali zakon in vse bo dobro, vse bo šlo samo po sebi. Nič ne gre samo po sebi, če pa prepustimo stvari svojemu toku, potem lahko prevladata kapitalistična stihija. Letos gre za to, da prizadevanja, ki smo jih zapisali v družbeni plan, podpremo z vso močjo naših organizacij.

Menimo, da moramo še posebej letos v sindikatih zaostriiti do skrajnosti izpolnjevanje družbenega plana v duhu načel, ki so bila izražena na IV. plenumu Zveznega odbora Socialistične zveze in VI. plenarnem zasedanju Centralnega komiteja KPJ. Podpreti moramo ter na vsakem koraku in ob vsaki priložnosti zahtevati dosledno uveljavljanje načel naše nove gospodarske po-

litike, pa čeprav nimamo v gospodarski organizaciji od tega takoj kakšne neposredne gmotne koristi.

Tu gre tudi za nadaljnje izpolnjevanje plačnega sistema, za doslednejše plačevanje po delu in za objektivna merila v premijskem sistemu. Premijski pravilnik naj bodo tako sestavljeni, da bodo omogočene vse subjektivne ocene ljudi in njihovih zaslug v proizvodnji, sicer to ne bi bil več premijski sistem. Če bo tako izpolnjen, bomo premije lahko kasneje uvrstili med materialne stroške.

Oživimo proizvodna posvetovanja

Dalje mislim, da bi kazalo spet oživiti proizvodna posvetovanja in sindikati naj se zavzamejo za to, da jih sklicujejo. Sindikati naj ustvarijo v delovnih kolektivih vzdušje skrajne štednje tako materiala, orodja kot energije in časa, pri čemer boj za kvaliteto proizvodnje vsekar ni na najnižjem mestu. Ob vsem tem naj razvijajo sindikati svojo moč pobude, vplivajo na delavske organe upravljanja, da stavijo njihove predloge na dnevni red zasedanj in da tudi sami sodelujejo pri sestavljanju dnevnih redov.

Iz vsega tega pa sledi, da se morajo sindikati zavzeti za to, da bo kolektiv v svojem podjetju preudarno in smotrno gospodaril, obenem pa nenehno pazil, če to, kar počne, koristi lokalni in vsej družbeni skupnosti. V tem smislu podirimo plotove okrog tvornic, ne pa tako, kot nekateri mislijo, da se podiri tovarniški zid še s tem, če so člani kolektivna delegirali v razna vodstva društev in družbene organe. Podrli jih bomo ta-

krat, kadar bo kolektiv spoznal, da mora dobro gospodariti v skupno in svojo lastno korist.

Vzgojna prizadevanja temeljiteje organizirajmo

V sindikatih pa je zlasti treba temeljiteje organizirati vzgojna prizadevanja. Pri obravnavanju ekonomskih vprašanj se ogibajmo učenja po nekih šablonsko izdelanih programih, marveč izhajajmo iz problematike, ki nastaja v naši gospodarski organizaciji. Ta vprašanja osvetljujmo z marksistično politično ekonomijo in znanstvenim socializmom sploh.

Druga stvar pa je vzgoja članov delavskih organov upravljanja. Pri tem je treba naglasiti družbeno politično vlogo upravljavca, njegovo mesto v proizvodnji in družbeni skupnosti. Kaže pa opozoriti še na to, da zahteva odločanje, da vsak upravljaavec dobro pozna dejansko stanje, brez vseh olepšav, potem šele lahko odloča o gospodarskih zadevah. Da pa bo to mogel, je treba članom delavskih organov upravljanja gospodarska vprašanja podjetja na razumljiv način razložiti.

Vso ostalo dejavnost sindikatov obravnavajmo skozi te osnovne probleme, o katerih sem govoril ob razlaganju smernic letošnjega družbenega plana. V. J.

KOLEKTIVNA AGROTEHNIKA IMA VELIKE NALOGE

ZA VEČJI DOPRINOS

Velik vloga v razvoju socialističnega gospodarstva ima kmetijstvo. Te ga je jasno zaveda tudi kolektivna Agrotehnika, ki oskrbuje kmetijstvo s potrebnimi orodjem. Kmetijstvu ne pomagajo samo z domačimi in uvoženimi stroji, ampak tudi z raznimi nasveti in pojasnili.

Delavci in uslužbenci podjetja so večani v sindikalo podružnico »Zadružnike« pri Glavnini zadrugi LRS. Člani sindikalne podružnice prirejajo razna predavanja. Tako so imeli pred kratkim predavanje o razvoju zadružništva, o mehanizaciji kmetijstva in podobno.

V podjetju dela z uspehom delavski svet. Ker pa mu je pred dnevi potekel mandat so izvedli nove volitve. Izvoljeni so bili najboljši delavci podjetja in jim želimo velikih uspehov v razvoju kmetijske proizvodnje.

B E S E D A B R A L C E V

RESNICE NA LJUBO

Tovariš K. iz podjetja »Proizvodnja nafte« Lendava je 2. marca 1956 objavil v mariborskem »Večeru« članek pod naslovom »Pri nafci v Lendavi so začeli zniževati število delovnih mest, da bi znižali proizvodne stroške«. Približno iste — le krajše — je objavil tudi v »Slovenskem poročevalcu« 6. marca, v »Pomurskem vestniku« pa dva dni kasneje.

Pisec graja v člankih arbitraško za delo pri občinskem ljudskem odboru v Lendavi. Ker je nekatere stvari zamolčal ali pa jih opisal drugače, kot pa so, je treba resnici na ljubo povedati nekaj dejstev in jih osvetliti z nekaterimi zakonitimi predpisi. Pisec pravi, da je podjetje odpustilo 8 slabih nekvalificiranih delavcev, potem pa je zaposlilo enega »specialista«. Podjetje je vse to storilo, da bi znižalo proizvodne stroške, kot pravi pisec. In končno, daje pisec arbitraži napotke, naj popravi svojo napaklo. Arbitraža je namreč razveljavila odpoved tem osmim delavcem.

Resnica pa je naslednja: Upravni odbor podjetja »Proizvodnja nafte« je 31. jan. 1956 sklenil, da bo odpustil 16 delavcev. Podjetje je s 1. februarjem res odpovedalo 16 ljudem, ne pa osmim, kot pravi pisec. Istega dne je podjetje zaposlilo občinski sindikalni svet za pristanek na te odpovedi. Sindikalni svet je svoj pristanek dal. Kajpak se za stvar podrobneje ni utegnil zanimati. Zato je bila naslednja seja zelo vroča in so odborniki kritizirali že dani pristanek.

Na odločbah o odpovedih pa je bilo zapisano, da je dal sindikalni svet pristanek že 31. januarja. Podjetje je utemeljevalo svoj predlog s tem, da so se o odpovedi že prej sporazumeli s sindikalno podružnico podjetja. Tudi tu ne bo nekaj držalo. Upravni odbor je o tem sklepal zadnjega januarja, pri seji pa so bili navzoči le trije odborniki sindikalne podružnice. Podružnice obratov o tem niso vedele ničesar. To so povedali odborniki občinskega sindikalnega sveta, ki so zapisani pri »Proizvodnji nafte«. Med odpuščenimi niso bili le nekvalificirani delavci, marveč tudi dva motorista in en strojni mehanik-pomočnik. V začetku februarja pa je podjetje zaposlilo na novo tri nekvalificirane delavce in enega motorista. O tem se ni sporazumelo s posredovalnico za delo pri občini. Poglejmo zdaj, kdo je ta piščev »specialist«. Kvalifikacija motorista si je pridobil pri tem podjetju. »Specializacija« pa si je očitno pridobil v okrožnih zaporih v Mariboru, kjer

mu je 26. jan. letos potekla sedemmesečna zaporna kazen.

Odpustili so torej tri delavce, ki imajo isto kvalifikacijo kot sprejeti motorist, samo s to razliko, da niso bili zaprti. Nobena odločba odpovedi delovnega razmerja tudi ni vsebovala pouka, da se ima vsak pravico pravičati pri Posredovalnici za delo in to v treh dneh, da mu staz za sprejemanje otroških doklad in morebitne podpore za časa nezaposlenosti ne bi prenehale. Zato je torej arbitraža morala ugoditi

pritožbam delavcev že iz formalnih razlogov. So pa še drugi. Med njimi je bil tudi tak, ki se je pri podjetju poškodoval in je bil do 13. marca letos sposoben le za lažja dela.

Arbitraža res ni mogla drugače ravnati. Prav dobro vemo in razumemo prizadevanja podjetij, da bi zmanjšala proizvodne stroške. Toda to naj dosežejo z boljše organizacijo dela in tudi z odpovedjo slabim delavcem — toda na zakonit način — in tudi ne takim, ki se v podjetju niso nikdar pregrešili, če bi namesto njih lahko druge pogrešali. Rudolf Carni

NEKAJ IZ DELA OKRAJNEGA SINDIKALNEGA SVETA

Važna je metoda vodstva

Kranjski Okrajni sindikalni svet je bil resda na Slovenskem prvi ustanovljen. Tako je praznaprav oral ledino. Nabrali so si precej izkušenj, ki jih lahko drugi s pridom uporabijo.

O tem sindikalnem svetu lahko zlasti rečemo dvoje: uveljavil se je kot splošno vodstvo sindikalnih organizacij v okraju, in drugi, našli so način učinkovite pomoči občinskim sindikalnim svetom.

Ob koncu februarja na primer, so sklicali plenum in se ob tej priložnosti temeljito pomenili o družbenih planih podjetij. Plenumu je poročal predsednik Okrajnega ljudskega odbora, k besedi pa se je med drugim oglašil tudi sekretar Okrajnega komiteja ZKS.

Ugotovili so, da bi po družbenih planih podjetij zrasel družbeni bruto produkt na 111% v primeru z lanskim letom, prav toliko tudi plače, proizvodnja pa je bila le za 7,7% višja, število zaposlenih pa za 7,2%. Torej bi bila produktivnost le za malenkost višja kot lani. Dalje so ugotovili, da je pri sprejemanju družbenega plana podjetij sodelovalo le nekaj ljudi in da se o njem niso pogovorili marsikje niti z delavskim svetom, še manj pa s kolektivom.

Plenum je sklenil, naj podružnice organizirajo temeljite razprave o družbenem planu podjetja in v opozoril na stvari, na katere naj v teh razpravah najbolj pazijo (produktivnost dela, večanje števila delovnih mest, čeprav so v podjetju delavci, ki nimajo pravega dela, usluge v podjetjih in šušmarstvo, investicije, znižanje prodajne cene in to v prvi vrsti z znižanjem materialnih stroškov itd.).

Potem so občinski sindikalni sveti obdelali na plenarnih zasedanjih družbene plene podjetij v svoji občini v luči sklepov plenuma OSS. Takih posvetovanj še ni bilo v Bohinjski Bistrici, Trzinju in na Jesenicah, kjer so šli najprej v delovne kolektive. Na ta zasedanja so povabili še predsednike delavskih svetov, nato pa so šli odborniki občinskih svetov še v podružnice in se na množičnih sestankih, na katerih so obravnavali družbeni plan podjetja, zavzemali za načela, ki jih je postavljal plenum OSS. Danes je položaj tak, da so kolektivni družbene plene precej spremenili in da so v njih jasneje uveljavljena načela naše gospodarske politike. Okrajni svet je že dobil poročila iz podjetij, kako so se stvari spremenile. Ta proučuje sedaj Okrajni odbor SZDL.

Okrajni sindikalni svet — kot sem že dejal — tudi neposredno pomaga občinskim sindikalnim svetom. Po letošnjem občnem zboru so se zlasti zavzeli, da bi imel vsak občinski svet svoje komisije, in sicer: za gospodarsko politična vprašanja, za socialno zavarovanje in delovne odnose, za delavsko izobraževanje ter za organizacijska vprašanja. Odborniki OSS so precej napravili, da bi se občinski sindikalni sveti uveljavili. Če je treba, gredo sami na občinski ljudski odbor in politične forume ter se pomenijo o sodelovanju z občinskim svetom. Dalje pomagajo sestavljati komisije, posredujejo, da dobe odborniki ObSS vse statistike in

analize na občini iz okrajnega ljudskega odbora in drugih okrajnih forumov pa posreduje take podatke in analize sam OSS, tako da je včasih občinski sindikalni svet celo boljše seznanjen s problematiko, kot so na občini.

Le takšno delo rodi seveda sadove. V. J.

Preklie sindikalne knjižice

Sindikalno knjižico št. 71021 je izdobil in jo proglasa za neveljavno Zibret Alojz, livar v livarni Zelenaze Štore.

OB VOLITVAH DELAVSKIH SVETOV V ZGORNJI SAVINJSKI DOLINI

Hočemo preudarne gospodarje

Na pobudo občinskega sindikalnega sveta smo se v nedeljo, 18. t. m. zbrali iz vseh sindikalnih podružnic Zgornje Savinjske doline v prosvetnem domu v Nazariju, da bi se pogovorili o volitvah delavskih svetov.

Zlasti dosti je bilo govora o tem, kakšne ljudi naj bi kandidirali v delavski svet, da bodo v podjetjih čimbolje gospodarili. Posebno pa so naglasili, kako pomembno je dobro delo sindikalne podružnice, saj je od nje odvisno, kako bo delal delavski svet.

Beseda je nanesla še na težave, v katere so zašla nekatera podjetja zaradi omejitve električ-

nega toka, druga zaradi zmanjšanja investicij, tretja pa po lastni krivdi. Ob tej priložnosti je lahko vsak opazil, in kakšni zmoti je tisti, ki pravi, da delavci ne razumejo gospodarjenja, da se za tovarno ne zanimajo in da je zavest o tem, da si je v višjo produktivnostjo poglajmo iz tečaj, zelo nizka. Nič od tega ni res! To so prav lepo dokazali delavci Tovarne usnja v Rečici. Na sestanku, ki ga je sklicala njihova sindikalna podružnica, so sklenili, da se bodo odpovedali vsakemu viškom dopusta, ki jim jih je upravni odbor že odobril. Delavci Tovarne kemičnih in lesnih izdelkov v Ljubiji pa bodo sprčo finančnih težav podjetja morali

čakati na plačo malo dlje kot sicer. Ljudje so pripravljene delati tudi po deset ur in že tako delajo tudi ob nedeljah, pa recite, če ni to požrtvovalnost in visoka zavest!

V Ljubnem so se zavzemali za to, da bi kmetijska zadruga čimprej dobila kaj denarja iz gozdnega sklada, da bi lahko delali gozdne ceste in na ta način zaposlili ljudi. Zlasti pa je treba pozdraviti odločitev, da bodo za nove delavske svete priredili seminarje, na katerih bi se seznanili z njihovimi dolžnostmi in pravicami in kako je treba gospodariti, da bo to v prid kolektivu in družbi. Franc Flere

LJUBLJANSKI TRAMVAJ IN MESEČNE VOZOVNICE

S 1. aprilom so v Ljubljani podražili tramvaj. Mesečna vozovnica stane sedaj 600, 900 ali 1200 dinarjev. S tako vozovnico se lahko pelješ le dvakrat na dan. Če imaš pa potrjilo podjetja, da redno delaš deljeno — dopoldne in popoldne (na primer trgovski uslužbenci), se s tako karto lahko pelješ štirikrat na dan. Dijaška mesečna vozovnica stane za vse proge 250 dinarjev. Z njo se lahko pelješ le dvakrat na dan. Ob nedeljah ta karta ne velja, zadnja vožnja pa mora končati pred deveto uro zvečer.

Ne bi se spuščali v to, ali je bila podražitev utemeljena ali ne, gre mi za nekaj drugega. Delavcu ali uslužbencu, ki dela v strnjem delovnem času, smo za vse njegovo družbeno delovanje naprtli posebne stroške za prevoz. Za vsak sindikalni sestanek, za vsako sejo, na katero mora v mesto, mora plačati celo tramvajsko ali avtobusno karto. Takih, ki smo obloženi z nešteti funkcijami, pa je kar precej in bo treba precej globoko seči v žep. Človeku se zdi čisto normalno, da ima pravico voziti se tudi po večkrat na dan v mesto, če si že kupi me-

sečno karto. Koniec koncev pa tak odbornik tudi ne gre zaradi zabave na sejo. Sem torej zato, da bi imel vsak kupec mesečne vozovnice pravico do najmanj štirih voženj na dan z mesečno karto.

In še nekaj bi rad povedal! V marsikaterem tarifnem pravilniku stoji, da plača podjetje stroške prevoza, če znašajo le-ti več kot 600 dinarjev na mesec. Ta določila so v tarifnih pravilnikih že stara in izvirajo menda še iz časov, ko so bile plače precej drugačne. Na ta način bo podražitev lokalnega prometa v Ljubljani prevržena marsikje na breme podjetja. In spet bo en razlog več, da bodo dražili blago. Sploh se mi zdi to določilo v tarifnem pravilniku dokaj problematično. Tak, ki stanuje na deželi, plača precej manj stanarine kot tisti, ki živi v mestu, hrano kupuje ceneje, precej je tudi sam pridelal in je tako v boljšem položaju kot tisti, ki je v mestu. Na slabšem je za toliko, kolikor več časa porabi za pot v službo. Ceneje živi, vožnjo na delo mu plača pa podjetje. Ne bi kazalo tega drugače urediti?

OB ROBU DOGODKOV

RAZPAD FRANCOSKEGA KOLONIALNEGA IMPERJA V SEVERNI AFRIKI

POMLAD V TUNISU

Dne 22. marca je na letališču El Aune pri Tunisu, glavnem mestu Afrike, kakor pravijo Arabci tuniški deželi, pristalo francosko letalo. Habib Burgiba, voditelj Neodesturja, najpogejje in najmočnejše tuniške nacionalne organizacije, se je iz Pariza vrnil v domovino. S seboj je prinesel dokument o priznanju neodvisnosti Tunisa, ki so ga 20. marca podpisali v Parizu francoski in tuniški predstavniki.

Tunis je najmanjši biser Magreba, francoske Severne Afrike. Meri 155.000 kvadratnih kilometrov in ima 5.500.000 prebivalcev, večinoma Arabcev in Berberov. Francozov je 4,5%, Italijanov 2,6%, Židov 2,2%.

V severnem delu Tunisa, kjer so ugodnejši klimatski pogoji, je razvito kmetijstvo. Gojijo pšenico in ječmen, oljko, vinsko trto, pomaranče, limone, dateljnove palme, živinorejo in močno razvita. Pomembno je tudi rudarstvo. Industrije je malo. Južni del (Sahara) je zaostalejši in revnejši. Izvažajo zlasti oljvno olje, fosfate, ječmen in pšenicino ter svinec, uvažajo pa tkanine, sladkor in kovinske proizvode.

Tunis je v svoji burni in krvavi zgodovini spoznal številne zavojevalce, od Fenicianov, Rimljanov, Vandalov in Bizantinov do Arabcev, Turkov, Spancev in Francozov.

Najstarejši prebivalci Tunisa so nomadski Berberi, ki žive dandanes predvsem v južnih tuniških pokrajinah. Na severu žive zlasti Arabci, ki so se naselili v Tunisu v sedmem stoletju. Novejša zgodovina Tunisa se začneja s proglasitvijo neodvisnosti let 1795. Tunisu pa je užival neodvisnost le 176 let. Leta 1881 so ga napadli in zavzeli Francozi. Premagani tuniški boj je

sprejel pogoje zmagovalcev: Tunis je postal francoski protektorat.

Francozi so vladali v Tunisu 75 let. S pogodbo o protektoratu, ki so jo podpisali 12. junija 1881, leta v Bardou, so zagotovili svojemu rezidentu vrhovno oblast. Tuniški boj je sicer ostal na svojem prestolu, toda njegovi dekreti niso veljali, če jih ni odobril francoski generalni rezident. Sestavili so tudi vlado protektorata, v kateri je bilo pet Francozov in šest Tunizijcev.

Pogodba o protektoratu iz leta 1881 je veljala (z manjšimi spremembami) prav do današnjih dni. Dokončno jo je odpravila šele nedavna francosko-tuniška izjava o neodvisnosti Tunisa v okviru medsebojne odvisnosti s Francijo.

Tunizijci se nikoli niso sprijaznili s francosko vladavino. Zadnjih 75 let tuniške zgodovine je napisanih s krvjo upornega in svobodoljubnega ljudstva. Francozi so varovali svojo oblast z množičnimi pokolji in krvavimi represalijami. Njihovo nasilje pa je bilo krepilo nezadovoljstvo in odpor.

Nacionalno-osvobodilnim teženjam Tunizijcem so se kmalu pridružile tudi socialne zahteve. Francoski naseljenci so si prisvojili vsa bogastva Tunisa in pahnili domačine v neznošno revščino. Nacionalno-osvobodilno gibanje je torej najnujno moralo postati tudi socialno in

sprejeti v svoj program najvažnejše socialne zahteve obojuznih množic.

Po prvi svetovni vojni se je nacionalno-osvobodilno gibanje močno okrepilo. Začela se je uveljavljati stranka Neodestur (Novi Destur, za razliko od Starega Desturja), ki je kmalu prevzela vodstvo nacionalnega gibanja in postala najvplivnejša stranka v Tunisu.

Zadnja leta je bil boj za neodvisnost vedno bolj oster. Francoski oblastniki, ki so jih podpirale teroristične organizacije priseljencev francoskih fevdalcev, so se znašli pred množičnim odporom vsega tunizijskega ljudstva.

Decembra 1951 je tuniška vlada zahtevala notranjo avtonomijo in izenačitev pravic Tunizijcev s pravicami priseljencev Francozov. Francoska vlada je te zahteve odklonila, kar je povzročilo val protestov, spopadov, demonstracij in množičnih represalij.

Sredi januarja 1952 so francoske oblasti zaprle skoro vse voditelje Neodesturja in tudi njegovega predsednika Habiba Burgiba. Francoska vlada je zahtevala, naj tuniška vlada umakne svoje pribožne Organizacijo združenih narodov. Bej Sidi Mohamed al Amin pa bi moral takoj zamenjati vlado šenika. Ko je bej odklonil to zahtevo, so Francozi zaprli predsednika vlade šenika in 3 njegove ministre. Bej se je v znak protesta preselil iz Tunisa v Kartago, obenem pa je odklonil imenovanje francoskega generalnega rezidenta Hautecloua za tuniškega zunanega ministra.

Izbruhnila je obojezna vstaja, ki je Francozi niso mogli zatreti, čeprav se je proti odredom felagov (tuniških partizanov) bojevalo desetkrat več francoskih vojakov.

Hautecloua, ni pa mogla pomiriti Tunisa, je sestavil vlado Mendes-Franca.

Mendes-France je najprej z odločnimi ukrepi rešil indoktitatsko vprašanje, takoj nato pa je odpotoval v Tunisu, kjer se je razgovarjal o položaju v tej deželi in o zahtevah tuniškega osvobodilnega gibanja. Rezultat razgovorov je bil — načrt o notranji avtonomiji Tunisa, ki so ga tuniški voditelji sprejeli kot podlago za razgovore. Pogajanja so se takoj začela in trajala 10 mesecev. Dne 3. junija 1955, leta 10 predsednik tuniške vlade Tahar ben Amar in predsednik francoske vlade Faure, ki je nasledil Mendes-Franca, podpisala francosko-tuniški sporazum o notranji avtonomiji Tunisa.

V zadnjih mesecih pa so se dogodki v francoski Severni Afriki odvijali izredno hitro. Alžir se je spremenil v drugo Indokino. V Maroko se je vrnil Sultan ben Jusuf in Francozi so sprejeli najzavnejše zahteve Marokancev.

Uspehi nacionalno-osvobodilnega gibanja v Maroku in Alžiru so vplivali tudi na razmere v Neodesturju in na njegove zahteve. Generalni tajnik Neodesturja Salah ben Jusuf je odklonil kompromisna stališča Habiba Burgiba in zahteval odločno obojezno akcijo; zato je Burgiba izključil iz Neodesturja. Pristihi Salaha ben Jusufa pa so prijeli za orožje. Na obronkih Atlasa in v južnih pokrajinah so spet odmevali strelci.

Močno revolucionarno krilo v Neodesturju ni bilo povsem zadovoljivo počasnjo potjo k neodvisnosti. Zahtevalo je popolno neodvisnost, vstetvil samo odvisno tuniško kmetijsko proizvodnjo. Da bi obvaroval enotnost Neodesturja in omejil vpliv ben Jusufa na revolucionarno krilo v nacionalnem gibanju, je Burgiba moral sprejeti njihove radikalne zahteve.

Nova francosko-tuniška pogajanja so se 20. marca končala s proglasitvijo neodvisnosti Tunisa v okviru medsebojne odvisnosti s Francijo. Skupna izjava, ki sta jo podpisala Tahar ben Amar in socialist Pineau, priznava Tuniziji neodvisnost in izjavlja, da pogodba sklenjena v Bardou leta 1881, ne more omejejevati francosko-tuniskih odnosov. Tiste določbe konvencij, ki so jih skle-

OB OBLETNICI MLADINSKIH DELOVNIH BRIGAD

BRIGADIRJA

DELO, BRATSTVO, TOVARIŠTVO, TE MISLI SO PREVEVALE SRCA TISOČEV BRIGADIRJEV, KI SO PRED DESETIMI LETI ZAČELI S PRVIM VEČJIM MLADINSKIM DELOVNIM PODVIGOM, Z GRADNJO PROGE BRČKO-BANOVIČI. TEM PRVIM TISOČI SO SLEDILI DESET TISOČI, STO TISOČI, KI SO V NESLUTENEM DELOVNEM POLETU KLESALI NOV OBRAZ NAŠE SOCIALISTIČNE DOMOVINE

Ceprav so prejšnji dan svečano obljubili, da bodo za naprej drugačni, bolj disciplinirani, so zjutraj prav tako težko vstajali kot prej. Komandir je prav tako kot prejšnje dni tekal po podih, podstrešjih in bezal zaspance izpod odej; šele po deseti minutih je lahko sklical zbor. Preštel je brigadirje: manjkali so še štiri. Prepustil je četo namestniku, sam pa je stekel na pod. Dva brigadirja je z grozno, da ne bosta dobila zajtrka, le spravil pokonci. Stane in Božo pa sta se še globlje zarila v seno. Ker komandir le ni prenehal sitnari, je Stane razdražen zavpil: »Zgini že enkrat, uš nadležna! Požri zajtrk, naju pa pusti v miru!» Komandir je stisnil zobe in

odšel s poda. »Ali zanju ni zdravila,« je tuhtal. »Če ju pustim, bosta kvarila vso četo. Če onadva lahko, zakaj bi pa jaz ne smel, bodo mislili ostali. Ne, nekaj si moram izmisлити, nekaj, kar ju bo ozdravilo.«

Pri zajtrku ni z nikomer govoril. Sedel je na podro čišnjem in razmišljal. Vse je že poskusil, a nič ni zaleglo. Za kazen sta pomila posodo vsej četi. Pri tem sta napravila tak cirкус, da polovice čete ni mogel odpraviti, dokler nista posode pomila. Odkazal jima je delo v vodnjaku.

To je bil težak in umazan posel. Onadva pa sta v vodnjaku prepevala, mazala sta se z blatom, da sta bila bolj podobna zamorcem kot pa brigadirjem. Naslednji dan so se prijavili še

štirje drugi, da bi radi delali v vodnjaku. Na straži sta zaspala, skupne spalnice sta pospravila tako, da so ju brigadirji prosili, naj pustita vse stvari lepo v miru. Vodo za kuhinjo sta nosila tako počasi, da je bilo kosilo kuhano šele ob treh. Kakršnoli kazen jima je naložil, vsaka se je obrnila proti njemu. In vendar — tudi onadva sta občutiljiva!

Komandir je bil s četo že obreki, iz katere so vozili prodnat pesek na breg, ko se je nenadoma domislil. Zavpil je brigadirjem, naj se za Stanka in Božota ne zmenijo in da jima nihče ne sme odstopiti dela.

Brigadirjem je bil domislek vseč. Če ne bo pomagal, se bodo vsaj zabavali kot vsakokrat, kadar je hotel komandir s kaznijo poboljšati Stanka in Božota. Niso dolgo čakali. Brigadirja zaspanca sta kmalu vsa krmežljava prihitelka reki.

»No, kam pa greva?« je vprašal Stane.

»Kamor hočeta,« je rekel komandir.

»Ne bodi no šemast. Povej, h kateri četorki!«

»Delo sem razdelil, na vaju pa sem pozabil,« je rekel komandir in odšel v strugo.

»Pa še večkrat pozabi,« je zavpil za njim Stane. »Od sedenja še nihče ni dobil žuljev.«

»Pa domače pozdravi,« je dodal Božo.

Položila sta lopate pod ješo, sedla na držaje in se naslonila na deblo. Sonce je začelo polagoma pripekati; slekla sta srajci, zatislila oči — bila sta srečnejša kot maček na topli peči.

Brigadirji pa so iz struge vozili pesek. Delali so vse, kakor da zaspance ne vidijo. Ker se Stane in Božo le predolgo nista zga-

nila, je začel brigadirje srbeti jeziki.

»Pa kako drugovi?... Sa sekcije?... Pa da! Novinari!«

»Nič! Ni užgalo.«

»Pa bo tole res vse v časopisu?« je vprašal France in dregnil Slavca z nogo.

»Jasna stvar,« je zagodel Stane. »Vse bo napisano. Tvoja slika pride v rdeč okvir, Janezova v zelen... kakor pač kdo želi. Zdam me pa, prosim, pustita v miru, poglabljam se v članek.«

Zaprl je oči in se zadovoljno namuznil.

Komandir je brigadirje nahrullil. Vmešavanje, ne, to ni bilo v njegovem načrtu.

»Nobene besede, ste slišali, niti besede,« je bental. »Z jezikom teh dveh ne boste ugnali.«

Ubogali so. Poslej se nihče ni obregnul ob zaspanca.

Stanku in Božu je začelo lenarjenje predsedati. Zateglo civljenje samokolic in molk brigadirjev ju je vse bolj dražil. Zaprta sta. Božo je s tankim tenorjem vodil, Stane pa basiral. Pogledata sta okrog sebe. Nihče se zanju ni zmenil. Dekleta so v plitvi strugi lovila pesek, ga nakladala v samokolicne, fantje pa so vozili. V strugi je donel razposajen smeh, vpitje, na bregu pa je bilo vse tiho.

Stane in Božo sta se spogledovala; čakala sta komandirja. Ko je za hip prišel na breg, ga je Stane vprašal:

»Za naju pa nimaš dela?«

Komandir je odkimal.

»Leživa lahko tudi v taborišču,« je rekel Božo.

»Jasna stvar,« je pritrdil Stane.

Vstala sta, vzela lopati in odkorakala proti taborišču. Spotoma sta prepevala: Tuli, tulipan, jorgovan...«

V taborišču jima je postalo dolgčas. Nikogar ni bilo za razgovor. Pa tudi vest ju je vse bolj pekla. Komandir je tokrat mislil zares. Kaj pa če ju pošlje domov? S pismom? Neko dekletko so že poslali. In... tisto pismo so potem brali na sestanku...

»Nisva prav naredila, da sva odšla,« se je pokesal Božo.

»Sam si predlagal.«

»Ti pa si se takoj strinjal. Kaj pa če bi šla k tretji četi?«

»Pa pojdiva,« je rekel Stane.

»Zastonj naju ne bodo živelci.«

Vzela sta lopate in se spet odpravila k reki. Nalagala sta komandirja, da v njuni četi nimajo prostora in da bi rada delala pri njih. Komandir ju je določil k samokolicam. Slaba vest in pa jeza sta ju tako raznela, da sta začela vpiti: Dajmo, dajmo... Kaj se opletate... Hura... Hura... Raznela sta tudi ostale brigadirje.

Proslava ob 10 obletnici MDB v Ljubljani

Ta dan je tretja četa prvič prekoračila normo za petdeset odstotkov. Komandir je na poti domov previdno vprašal Stane, če bi ostala v njihovi četi.

»Ce naju komandir pusti, ostaneva,« je rekel Stane. »Bojim se, da ne bo dovolil. Prerad naju ima.«

Ko pa sta bila sama, je rekel Božo:

»Boš videl, kako bo mehak, ko mu bom to omenil. Le počakaj, komandirček, ti bom že pokazal, po čem so hruške.«

Komaj sta dočkala kosilo. Postavila sta se h tretji četi in izpod čela opazovala svoje tovariše. Niso se zmenili zanju. Namesto presenečenja sta dočkala molk in hladne poglede.

Neka brigadirka iz tretje čete pa le ni mogla držati jezika.

»Vaša dva bosta pa zdaj pri nas,« se je pohvalila pred drugo četo.

»Naša dva,« se je začudil France, »ta dva sta le živila na naš račun. Kar naj ostaneta. Nihče ne bo potočil niti solze za njima.«

Pojedla sta, pomila posodo, nato pa odšla s tretjo četo v taborišče. Nekaj časa sta bila še razposajena, veselja; brigadirji so se smejali njunim domislekom in to ju je zabavalo. Kmalu pa se jima je stožilo po svoji četi. Tudi

na večerji se nihče iz druge čete ni zmenil zanju; za svoje tovariše sta bila zdaj tuja, ubežnika.

Po večerji sta se na samem sešla.

»Veš, Božo,« je momljal Stane, »raje bi bil v naši četi. Tile v tretji so tako čudni.«

»Za vsako figo se režijo, posebno dekleta. Sit sem jih do vrha glave... Res je naš komandir siten, ampak... Kako bi rekel... domač je.«

Sklenila sta, da se bosta zvečer vrnila. Ko bodo vsi spali, bosta zlezla na pod, zjutraj pa, no, če že ne gre drugače, bosta pač vstala.

V taborišču je bilo že vse tiho, ko sta Stane in Božo previdno lezla na pod. Hotela sta na tihopodpreti vrata, a glej, bila so zapahnjena. Budila sta brigadirje. Sprva narahlo, potem pa vse glasneje. Vseeno se nihče ni oglašil. Šele ko sta zaslišala pritaženo hahljanje — nekdo ni mogel več krotiti smeha — sta uganila, da ju zanalašč dražijo. Začela sta prositi tovariše, naj jima odprejo, dokler se ju naposedni ni nekdo usmili in odprl vrata. Tihopodpreti vrata. Čakanje pred vrati ju je tako razburilo, da dolgo nista mogla zaspati.

Naslednje jutro pa sta bila med prvimi v zboru.

Delo, bratstvo, tovarištvo! Te misli so prevevale srca stotisočev brigadirjev, ki so v neslutnem delovnem poletu klesali nov obraz naše socialistične domovine. — Mladi brigadirji na ljubljanskem Strelišču

nili 3. junija 1955 in ne ustrežajo novemu položaju Tunisa kot suverene neodvisne države, bodo spremenili ali razveljavili. Izjava priznava Tunis pravico do lastne armade in lastne diplomacije.

Francoska in tuniška vlada sta se tudi sporazumeli, da bosta ob spoštovanju obojestransko suverenosti določili način in medsebojne odvisnosti ter organizirali sodelovanje na tistih področjih, kjer so njuni interesi skupni. Poznejši sporazumi bodo določili način in stopnjo francoske pomoči pri ustanavljanju tuniške vojske. Pogajanja se bodo nadaljevala 16. aprila.

Ob vrnitvi Burgibe iz Pariza je Tunis nekaj dni praznoval praznik neodvisnosti. V povorkah, ki jih je organiziral Neodestur, so vzklicali svobodi in Habibu Burgibi v neuradni povorkah pa so vzklicali svobodi in Salehu ben Juselu, ki živi kot emigrant v Tripolisu (Libija).

Salah ben Jusuf živi v Libiji že nekaj tednov. Pribežal je tja, ker so ga hoteli v Tunisu zapreti kot toliko njegovih pristavev, ki so pozivali ljudstvo, naj se z orožjem upre Francozom. Kmalu po prihodu v Libijo je ben Jusuf izjavil: »Burgiba ne pomeni ničesar več, ker stranko vodim jaz, in ker jaz stojim na čelu obojenožnega odpora. Jaz predstavljam večino tuniškega ljudstva. Z menoj se mora Francija pozajati, preden bo prepozno, če se Francija za to ne bo kmalu odločila, bomo v najkrajšem času organizirali obojenožno vstajo v vsem Tunisu.«

gibe, ki bi po njihovem mišljenju lahko veliko več dosegel, če bi odločneje nastopili. Kot vodja nezadovoljencev se je uveljavil generalni tajnik Neodesturja Salah ben Jusuf, ki je zaradi svojega odločnega boja za neodvisnost v kratkem pridobil in Neodesturju veliko pristavev. Izključitev ben Jusufa iz Neodesturja je nezadovoljstvo še povečala. Okrog ben Jusufa so se zbirali felakisti elementi in brezposelniki, torej vsi, ki ničesar nimajo in zato tudi v boju ne morejo ničesar izgubiti, vsi tisti, ki ne morejo dolgo čakati na neodvisnost; neodvisnost pa za njih pomeni tudi socialno pravičnost, ker žive v neznanjski revščini.

Francosko-tuniška izjava o neodvisnosti Tunisa je precej dvignila ugled Burgibe, utrdila vrsto Neodesturja ter oslabila ben Jusufovo skupino, toda od nadaljnjih socialnih, političnih in gospodarskih ukrepov voditeljev Neodesturja, od hitrejšega ali počasnejšega tempa pridobivanja popolne neodvisnosti je odvisno, koga bodo v bodočnosti vodile tuniške množice. Ugled Burgibe bo toliko večji, kolikor bolj radikalne ukrepe bo zagovarjal in kolikor bolj socialen bo njegov program. Vedeči pa je treba, da Burgiba ne bi tako lahko prislili Francije k popuščanju, če ben Jusuf ne bi pozval Tunizijcev, naj pričnejo za orožje. Francoska vlada je predhodno, da je v takem kritičnem položaju bolje sprejeti tuniške zahteve in s tem dvigniti ugled prijateljske razpoložene Burgibe, kot odkloniti te zahteve in s tem omogočiti Salehu ben Juselu, da bi se še bolj uveljavil.

Proglasitev neodvisnosti Tunisa v okviru medsebojne odvisnosti s Francijo je vplivala tudi na rezultate volitev za ustavodajno skupščino, ki so bile 25. marca.

Za naklonjenost volivcev sta se potegovali dve politični skupini: 1. Nacionalna fronta, v kateri so bile pod vodstvom Neodesturja in Habiba Burgibe in 2. Splešna zveza dela, Zveza obrtnikov in trgovcev in novostanovljena Nacionalna zveza tuniških kmetovalcev; 2. Zveza za neodvisnost, demokracijo in napredek, ki jo je vodila Komunistična partija, v kateri je bila levičarska Sindikalna zveza tuniških delavcev.

Organizaciji Stari Destur (konservativna skupina) in Tuniška generalna zveza kmetovalcev, ki je sprva podpirala Burgibo, potem pa ga je zapustila, nista hoteli sodelovati pri volitvah. Saleh ben Jusuf je pozival svoje pristave, naj bojkotirajo volitve.

Popolna zmaga Neodesturja ni nikogar presenetila. Burgiba je stopil pred volivce z dokumentom o neodvisnosti Tunisa in s tem je izbil nasprotniku iz rok njegovo najmočnejše orožje.

Volivno pravico so imeli vsi nad 21 let stari moški, kandidati pa so lahko bili le nad 30 let stari pisarni moški.

Volilo je 606.000 volivcev ali 83,3%. Bojkoť Saleha ben Jusufa torej ni bil uspešen. V posameznih mestih pa je njegov vpliv večji. V mestu Tunisu je na primer valilo le 55 % volivcev, na otoku Djerba, kjer je ben Jusuf rojen, pa le 30 %.

Za kandidate Nacionalne fronte (torej za Neodestur) je glasovalo 596.000 volivcev. Komunistična Zveza za neodvisnost, demokracijo in napredek je dobila 7000 glasov, neodvisne skupine pa 235 glasov. Nacionalna fronta si je razdelila vseh 98 mest v ustavodajni skupščini. Prevladuje prepričanje, da bo ben Jusuf mandat za sestavo nove vlade Habibu Burgibi, ki je v zadnjih tednih dvakrat zmagal — na pogajanjih s francosko vlado in na volitvah za ustavodajno skupščino.

Splešna gospodarske in socialne razmere so v Tunisu zelo težave. Od novembra 1946 se je število prebivalcev povečalo od 5.230.000 na 5.800.000. Predvidevajo, da bo čez deset let v Tunisu 4.500.000 prebivalcev. Polovica vseh Tunizijcev je mlajših od 20 let, za delo pa je sposobnih nekaj manj kot milijon. Po podatkih Ahmeda ben Saleha, predsednika Splešne zveze dela, je nezaposlenih nad 400.000. Francozi so še vedno lastniki najboljše zemlje, Tunizijci pa so večinoma revni kmetje in kmetijski delavci.

Uradni predstavnik Neodesturja je po volitvah izjavil, da postavlja neodvisnost pred novo skupščino izredne naloge. Po njegovem se bo morala skupščina ukvarjati zlasti z gospodarskimi in socialnimi vprašanji. Pripravili pa bo morala tudi prvo ustavo neodvisnega

Tunis in se izreči o tem, ali bo Tunis monarhija ali republika.

Burgiba je pred davei izjavil, da bo republika proglašena, če bo ljudstvo to zahtevalo. Poudaril je tudi, da z volitvami niso dosegli samo zmage nad kolonializmom, ampak tudi nad fevdalizmom, kajti »beji in mameulki so ravnali s Tunizijci kakor z volmi, vzpretnimi v plug.«

Nova vlada bo tudi morala 16. aprila nadaljevati pogajanja s Francijo, s katerimi bodo določili, kako se bo uveljavljala medsebojna odvisnost. Na gospodarskem področju predvideva tuniška vlada razpis notranjega posojila, pa tudi večjo podporo francijskih (ki je zaenkrat obljubila 20 milijard frankov) za razvoj industrije in kmetijstva. Pripravljajo agrarno reformo in načrte za namakalna in melioracijska dela.

Posebno pozornost pa bo morala vlada posvetiti tistim področjem, kjer se zbirajo felagi, pristavi Saleha ben Jusufa, ki se še vedno bore proti francoskim četam in vsem, ki sodelujejo s Francozi.

Burgiba je tudi izjavil, da bo nova vlada zaprosila za sprejem v OZN in navezala diplomatske stike s številnimi državami, zlasti z arabskimi. Voditelji Neodesturja predlagajo Franciji, naj reši alžirsko vprašanje podobno, kot je rešila tunisko in maroko, torej — prizna naj alžirsko nacionalnost in pravico Alžircev do neodvisne ter suverene države.

Tunis je že osma neodvisna država v Afriki in tretja afriška država, ki si je letos priborila neodvisnost (Sudan, Maroko, Tunis). Njena neodvisnost sicer še ni popolna, še delujejo silbe, ki bi rade čimbolj zmanjšale to neodvisnost, ki bi rade Tunis čimbolj trdno navezale na Francijo (zaradi svojih ekonomskih koristi v tej severnoafriški deželi), toda procesa, ki se je začel lani s proglasitvijo notranje avtonomije in ki se je nadaljeval letos s proglasitvijo neodvisnosti v okviru medsebojne odvisnosti s Francijo, ne more nihče več zaustaviti. Francoski kolonialni imperij razpada, narodi Severne Afrike pa zavzemajo svoja mesta v skupnosti svobodnih narodov.

IZSELJENSKA MATICA JE IMELA SVOJ LETNI OBČNI ZBOR

SLOVENCIV SVETU

350.000 Slovencev je v letih pred osvoboditvijo zapustilo Slovenijo, ker jim ni dala možnosti zaposlitve. Po osvoboditvi pa je pri nas drugače. Nikomur ni treba več s trebuhom za kruhom. Nismo pozabili tiste, ki jih je stara predaprilska Jugoslavija poglala v svet. Ustanovljena so bila posebna društva, ki povezujejo rojake z domovino in ki pomagajo jugoslovanskim izseljencem po vsem svetu. V Sloveniji deluje že pet let Slovenska izseljenska matica, ki je imela svoj občni zbor 31. marca t. l. Na tem zboru, pod predsedstvom tovariša Ivana Regenta, je bilo podano poročilo o lanskoltnem delovanju. Tega dela ni bilo malo. Ze 2252 pisem izseljencev in izseljencem kaže živahnost delovanja. Matica je izseljencem pomagala pri kulturnem delu, pošiljala jim je knjige, notni material, gledališke igre, gramofonske plošče s slovensko pesmijo itd., vse, da olajša njihovo kulturno uestvovanje. Rojakom v Franciji je poslala popolno kinoaparaturu ter posredovala pri Triglav-filmu, da so dobili tri slovenske celovečerne filme. Skrbela je tudi za obiske izseljencev. Tako so lani obiskali rojake v Franciji mladinska godba iz Trbovelj, pevski zbor »Svoboda« Zagorje in skupina Radia Ljubljane. Taki obiski so za naše rojake veliki dogodki. Pri nas so trije stipendisti iz vrst naših izseljencev; eden iz ZDA, Argentine in Ho-

landske. Zelo koristno pa je tudi delo, ki ga opravlja Matica ob obiskih naših rojakov v domovini. Lani je obiskalo domovino 574 rojakov iz Francije, 510 iz Nemčije, 30 iz Holandske, 35 iz drugih evropskih držav, 450 iz ZDA, 60 iz Argentine, Egipta, Libanona, Kanade in Avstralije; skupno torej 1437 posetnikov, ki so se oglašili v Matici. Sedmih izletov po domovini se je udeležilo 205 rojakov. Ob izseljenskem tednu je bila osrednja slovenska prireditev v Trbovljah. Lepe prireditve so imele tudi podružnice Maticе, zlasti v Murski Soboti. Matica izdaja vsakoletni Slovenski izseljenski kolektar, revijo Rodna gruda in lani je izdala tudi prikaz gospodarskega uestvovanja slovenskih izseljencev. Letošnji izseljenski teden bo od 6. do 12. avgusta z zaključkom v Ljubljani. Osmega avgusta bodo v Grosupljem odkrili spomenik slovenskemu pisatelju Louisu Adamiču. Občni zbor je usvojil mnogo koristnih pobud za nadaljnje delo Maticе, sprejel je nova pravila Maticе in izvolil 20-članski glavni odbor. Ta je izvolil petčlanski izvršilni odbor s predsednikom tovarišem Ivanom Regentom in podpredsednikom Tomom Brejcem in Zimo Vrščaj-Holy na čelu.

Naj ne bo družine, ki bi ne prešla knjižnih zbirk Prešernove družbe

NA KAKŠNIH NAČELIH SO V »PLANIKI« ZASNOVALI PREMIJSKI SISTEM?

OBRTATNI OBRAČUN

OSNOVA ZA DELITEV PREMIJ

Delovni kolektiv tovarne čevljev »Planika« v Kranju je še mlad, vendar žanje vsako leto večje delovne uspehe. Leta 1954 so izdelali v »Planiki« 225.729 parov čevljev ali 818 parov na dan. Lani so izdelali 367.576 parov čevljev ali 1290 parov dnevno. Letos računajo, da bodo izdelali 545.000 parov čevljev ali 1860 parov dnevno. Leta 1954 je bilo v podjetju zaposlenih 364, lani 474 in letos računajo, da bo zaposlenih 655 delavcev in uslužbencev, razen tega bo letos v njihovih prodajalnih in popravilnicah čevljev zaposlenih še 139 delavcev in uslužbencev. Leta 1954 so izdelali 2,25 para čevljev na zaposlenega, lani 2,60 para, letos pa računajo, da bodo izdelali 3,84 para na zaposlenega ali 4 pare čevljev na enega delavca, zaposlenega v osnovni proizvodnji. Letos bodo ustvarili skoraj toliko bruto produkta, kot lani in predlanskim skupaj.

Minuli petek je kolektiv izvolil nov delavski svet. Osnovna organizacija Zveze komunistov, izvršni odbor sindikalne podružnice in odbor aktiva LMS sta pred volitvami sestavila poslanico, ki jo je dobil vsak član kolektiva. V njej je med drugim rečeno tole:

»Plan za leto 1956 moramo stodostno izpolniti in nadomestiti v prihodnjih mesecih zaostanek prvih mesecev, ki je nastal zaradi pomanjkanja električne energije... Dvigniti moramo storilnost dela predvsem z boljšo organizacijo proizvodnje, boljšo ureditvijo strobe na delovnih mestih... Izboljšati kakovost izdelkov... Održati prodajne cene na sedanjih ravni in zato poslati vse notranje rezerve, predvsem varčevati in pravilno ravnati z osnovnim in ostalim materialom... Razširiti trgovsko organizacijo, odpreti nove popravilnice in podpreti obrtno dejavnost...«

Ali bodo uspeli v »Planiki« uresničiti ta obsežen delovni načrt? V podjetju zatrjujejo, da ga bodo, kajti letos so uveljavili dvoje pomembnih ukrepov, in sicer temeljito so spremenili notranjo organizacijo poslovanja in na njej zasnovali premijski sistem. Nekoliko podrobno so torej o teh dveh ukrepih.

Zamisel o uvajanju obratnih obračunov po oddekih, o stalnem spremljanju stroškov proizvodnje po posameznih stroškovnih vrstah in posameznih stroškovnih mestih, ne bo najbrž gobeden proglasil za kakšno posebno novost, za veliko odkritje. Tudi v »Planiki« tega ne želijo. V tujini je tak način knjigovodstva ustaljen. Pri nas smo ga v tovarnah poznali že pred vojno. V letih administrativnega gospodarjenja pa je bil tak način spremljanja stroškov celo predpisana obveznost za podjetje. Z decentralizacijo gospodarstva, z ukinitvijo glavnih direktij, ki so zahtevale te podatke, so skorajda v vseh podjetjih prenehali s takim načinom spremljanja stroškov, se oddahnilo, kajti to delo je precej obsežno.

Podjetje — 28 ekonomsko samostojnih enot

V podjetju so začeli že lani spreminjati notranjo organizacijo poslovanja, docela pa so svojo zamisel uresničili letos v januarju. Vse podjetje so razdelili na posamezne ekonomsko samostojne enote. V osnovni proizvodnji (proizvodni oddelki, pomožni obrati, skladišče itd.) je 22 ekonomsko samostojnih enot (pomožni oddelki kot ena samostojna ekonomska enota, so porazdeljeni še na 7 podenot). Uprava podjetja v širšem smislu je porazdeljena na 6 enot, in sicer na upravo v ožjem smislu, to je sekretariat, dalje na nabavni, prodajni, računovodski, plansko-kalkulacijski in organizacijsko kontrolni oddelki kot samostojne enote.

Vsak oddelak zase, tako v proizvodnji kot v upravi, je samostojna ekonomska enota in sicer v tem smislu, da ima določeno območje dela, (proizvodnja, nakup, prodaja, upravni posli, remont in tako dalje) in določen normativ za vse izdatke, ki nastajajo pri predpisnem delu. Izdatki so normirani po posameznih stroškovnih vrstah, in sicer so normirani izdatki za material, pomožni material, gorivo in energijo, plače in socialno zavarovanje, pisarniški material itd., seveda v skladu z gospodarskim računom podjetja in proizvodnim planom. Vodstvo ekonomskih enot (mojstri oddelkov, šefi posameznih oddelkov itd.) vpisujejo prav vsak izdelek v obratni obračunski list. Tako lahko vedno sproti ugotavljajo, ali se dejanski stroški njihove

enote gibljejo nad ali pod normativom, ali porabijo več ali manj materiala, kot je predpisano, ali izdatki za plače naraščajo ali padajo, če je delalo več ali manj delavcev v režiji itd. Tako lahko sproti analizirajo, zakaj naraščajo posamezni stroški, kdo jih je povzročil in kaj je treba storiti, da bodo stroški nižji.

Skladišče podjetja je torej pravzaprav »veletrgovina« podjetja in izdaja vsakomur kakršnokoli blago samo na podlagi razpisa v okviru predpisanih normativov. Če na primer mojster sekalnice ali šivalnice ali šef iz administracije zahteva več materiala, na primer usnja, pisarniškega materiala itd., kot to dovoljuje normativ, mora za vsak primer dobiti privoljenje tehničnega vodstva, prejem blaga nad normativom utemeljiti s posebno dobavnico in se poleg prejem blaga nad normativom knjži v breme naraščajočih stroškov ekonomske enote.

Obratni obračun — ogledalo gibanja stroškov

Zakaj so se v »Planiki« odločili za takšno notranjo organizacijo poslovanja? Zato, da bi imeli čim popolnejši pregled nad vsemi izdatki in vsemi dohodki. Skratka, pregled nad virom dohodkov in vzroki izdatkov, zato da bi lahko sproti preprečevali nepotreben porast stroškov proizvodnje, zavrlj nesmotno gospodarjenje s surovinami, odpravili nesmotno zaposlovanje delavcev, odpravili organizacijske hibe v proizvodnji, ki vplivajo na porast stroškov in počasnejšo rast proizvodnje itd.

Odkar poslujejo v »Planiki« vsi oddelki po teh načelih (nekateri oddelki so tako poslovali že lani), je moč opaziti posebno praznovitost, da ne bi kdorkoli porabil več kakršnegakoli materiala, kot to določa normativ, da ne bi imeli več izmečka, kot ga smejo imeti, več režijskih ur, kot je dovoljeno itd. Vsak izdelek za plače, osnovni in pomožni material, vsak večji strošek od predpisane pri porabi energije, pisarniškega materiala itd., ki nastane v posameznih ekonomskih enotah, namreč vpliva na zmanjšanje premij premijskih upravičencev ki so zaposleni v določenem oddelku, to je v določenem ekonomski enoti. Premijski sistem v »Planiki« namreč temelji med drugim na obratnem obračunu oddelkov, na obračunu stroškov.

Kakšna so osnovna načela premijskega pravilnika?

V »Planiki« so pri uveljavljanju premijskega sistema upoštevali troje načel, in sicer: da lahko dobi premijo vsakdo, če je moč

na njegovem delovnem mestu objektivno izmeriti uspehe dela; da morajo biti premije odvisne od večjega ali manjšega uspeha premijskega upravičenca in da mora biti način izračunavanja premij čim bolj jassen in razumljiv in prepričljiv, tako da si bo lahko vsak upravičenec sproti izračunal premije, ali vsaj nadzoroval izračunavanje.

S tem, ko so v podjetju uvedli obratni obračun, normative plač, materiala itd. za vsako posamezno ekonomsko enoto, ko lahko stalno spremljajo stroške po posameznih stroškovnih vrstah in stroškovnih mestih, so dobili najbolj objektivno merilo za dodeljevanje premij. Sedaj namreč lahko sproti, to je vsak dan ugotavljajo, kako naraščajo ali padajo stroški proizvodnje v posameznih oddelkih.

Skoraj četrtino zaposlenih v premijskem sistemu

Premije so uvedli povsod tam, kjer lahko spremljajo gibanje teh stroškov in ugotovili, da je v podjetju za sedaj upravičeno prejemati premije 120 ljudi od 561 zaposlenih, ali skoraj četrtina članov kolektiva. V proizvodnji je na primer v premijski sistem zajetih 50 sekalcev in prirezovalcev usnja. Premije teh so odvisne od čim racionalnejšega izkoriščanja usnja. Sekalec ali prirezovallec dobi določeno količino usnja in iz tega mora izrezati določeno količino podplatov, gornjih delov itd. Če izreže iz usnja manj podplatov, gornjih delov itd., mu premija pada, ker je presegel normativ in obratno. Tako lahko premijski upravičenec vsak dan izračuna, kolikšen je bil njegov akordni in premijski zaslužek v minulnem dnevu.

Na enakih načelih temelje tudi premije za ostale premijske upravičence. Premije mojstrov oddelkov so n. pr. odvisne od finančnega uspeha njihovih oddelkov — ekonomskih enot (od znižanja ali zvišanja stroškov za material, plače, pomožni material itd.) in izpolnitve proizvodnega plana. Premija glavnega knjigovodje podjetja je odvisna od večjih ali manjših stroškov njegovega oddelka ali znižane lastne cene. Premije šefa nabave in dveh nabavljajcev so odvisne od izpolnitve proizvodnega plana (če podjetje ne dobi pravočasno ustrežajoče količine usnja, zaostaja izpolnjevanje plana) in od finančnega uspeha oddelka.

Enaka načela veljajo za vse premijske upravičence in tudi za direktorja podjetja. Njegova premija je odvisna od izpolnitve plana, znižanja lastne cene podjetja, izpolnitve plana prometa in znižanja stroškov trgovskih poslovalnic podjetja in večjih ali

Poglejte, tole je »šivilja« v »Planiki«. Siva gornje dele čevljev. Letos bodo v »Planiki« izdelali, kot računajo, 545.000 parov čevljev.

manjših stroškov njegovega oddelka, uprave v ožjem smislu ali drugače rečeno, sekretariata kot ekonomsko samostojne enote. Direktor podjetja ima planirane stroške prevoza (vlak ali avtomobil), planirane reprezentančne stroške, skratka vse stroške, ki sodijo v področje njegove ekonomske enote.

Positivne in negativne premije

Vsakemu premijskemu upravičencu izplačajo ob zaključku meseca samo tri četrtine premij. Četrtno zneska zadržijo računovodstvo podjetja, da lahko od tega upravičenec odtegne v naslednjem mesecu negativno premijo — določeni znesek pač — če je presegel normative stroškov oziroma ni izpolnil vseh pogojev za prejem premije ter s svojim ravnanjem morda celo škodoval podjetju. Vsak premijski upravičenec ima v knjigovodstvu svoj poseben konto premij. Ob zaključku leta bo knjigovodstvo izravnalo kote premijskih upravičencev. Če bo imel premijski upravičenec več negativnih premij kot pa znašajo zadržana sredstva na njegovem kontu, mu bodo za ta znesek zmanjšali njegov delež pri delitvi dobička podjetja.

S tem, ko so v podjetju uvedli obračunavanje stroškov na osnovi obratnih obračunov po stroškovnih vrstah in stroškovnih mestih, so dosegli dve stvari. Sproti lahko analizirajo poslova-

nje podjetja, vedo vselej za vzroke naraščanja in padanja stroškov in za vire dohodkov (proizvodni dobiček, komercialni dobiček itd.). S tem so dobili v podjetju tudi najboljšo osnovo za dodeljevanje premij. V »Planiki« torej ne poznajo premij za »žurnost«, za stodostno izpolnitve naloge itd., kot jih poznajo marksisti drugi, kjer se niso našli objektivnih meril za premiranje in knjigovodstvu, računovodstvu in pri podobnih poslih, temveč poznajo le premije, ki so ekonomsko utemeljene in podprte z neshetimi podatki, z objektivnimi merili. Upajmo, da bo dobila »Planika« kaj kmalu še več posnemalcev.

Peter Dornik

Za sto milijonov novih strojev

Delavski svet tovarne usnja »Konus« v Slovenskih Konjicah je pred dnevi zasedal in razpravljalo o važnih stvareh. Z novim letom je bil namreč k podjetju priključen usnjarski remont in tako je podjetje sedaj razširjeno v kombinat. Delavci tega oddelka bodo izdelali letos za nad 100 milijonov dinarjev novih strojev.

Posebna štiričlanska komisija bo preučevala investicijske zadeve v podjetju. Delavski svet je tokrat tudi razpisal volitve in nove člane bomo volili 4. aprila letos. L. V.

PREMIJANJE JE OBVEZNO

Časa je malo

Letošnja spremenjena in dopolnjena uredba o plačah delavcev in uslužbencev gospodarskih organizacij ne spreminja temeljnih načel v sistemu nagrajevanja, in sicer iz dveh razlogov:

Prvič. Obstoječi predpisi o nagrajevanju so praktično v veljavi šele dobre trideset let in zato tudi ni bilo mogoče v praksi spoznati, kaj je bilo v njih dobrega in kaj slabega. Razen tega v tako kratkem času tudi ni bilo mogoče izdelati boljših načel za nagrajevanje.

Drugič. Lani tudi nismo izkoristili vseh oblik in možnosti, ki nam jih je nudil obstoječi sistem nagrajevanja, in zato je posplošena graja sedanjega plačnega sistema neuteemeljena.

Iz teh dveh razlogov torej sedanjí predpisi ne spreminjajo načel v sistemu nagrajevanja, temveč le določene predpisujejo obveznosti, da morajo podjetja uvesti premijski sistem. Sistem premiranja je bil kot oblika nagrajevanja uveljavljen tudi v dosedanjih predpisih, vendar ne kot obveznost in zato ga marsikje v praksi niso širše uporabljali.

Z letošnjo spremenjeno in dopolnjeno uredbo o delitvi dohodka gospodarskih organizacij je postalo premiranje splošna obveznost, od katere so izvzete le trgovine, gostišča in obrtne delavnice s pavšalnim obračunom. Člen 48 omenjene uredbi (Uradni list FLRJ št. 10-56) pravi: »Od plač iz dobička mora imeti določen del obliki premij. Premije so namenjene za nagraditev oseb, ki so pripomogle k splošnemu uspehu v poslovanju gospodarske organizacije in k uspehu na posameznih delovnih mestih in sicer po pravilniku o premijah.« Načela premiranja pa podrobneje razčlenjuje spremenjena in dopolnjena uredba o plačah delavcev in uslužbencev gospodarskih organizacij (Uradni list FLRJ št. 11-56), in sicer pod zaglavjem »Premije« in »Obračunavanje in izplačevanje premij«, in sicer v členih od 44 do 50 in v členu 59.

S tem ko je premiranje postalo obveznost, imajo gospodarske organizacije pred seboj zelo odgovorno nalogo. Stremeti je namreč treba, da temelji delitev premij na ekonomski osnovi, to je da dobi premijo vsakdo le za uspehe, ki jih je dosegel pri svojem delu. Zato je treba določiti objektivna merila, in to ni majhna stvar. Zavedati se je treba, da samo predpisovanje teh oblik nagrajevanja ne bo učinkovito in ne bo takšno, kot bi moralo biti, če se ne bomo v gospodarskih organizacijah resno potrudili izpolniti tiste pogoje, ki so nujno potrebni za čimvečji učinek premiranja. Zato ne smemo čakati roka, do kdaj lahko sestavimo premijski pravilnik, temveč se lotimo postopno, ki je mogoče.

ALI JE PREMIJSKI SISTEM V VAŠEM PODJETJU DOBER?

2. ALI UČINEK OZIROMA USPEH, KI JE OSNOVA ZA PREMIJO, V VAŠEM PODJETJU OBJEKTIVNO MERITE IN UGOTAVLJATE? ALI POZNA VAŠ PREMIJSKI PRAVILNIK TUDI NEGATIVNE PREMIJE?

Na to zelo važno vprašanje moramo odkrito in pošteno odgovoriti. V podjetjih namreč praktično zelo pogosto opuščajo načela, da je treba učinek oziroma uspeh, ki je osnova za premijo, pravilno izmeriti, oziroma ugotoviti objektivni način. Učinke in uspehe navadno objektivno merimo tako, da jih izrazimo v številčnih kazalcih, ki jih dobimo iz raznih evidenc podjetja, knjigovodstva, plansko-statistične službe, personalne službe, obratnih tehničnih pisarn itd. Mogoči so seveda tudi drugi objektivni načini ugotavljanja učinkov oziroma uspehov, na primer ugotovitve raznih škod s pomočjo strokovnih komisij, laboratorijske analize proizvodov in polproizvodov, ugotavljanja napak na osnovi reklamacij itd.

Slaba organizacija evidence, analize proizvodov, polproizvodov, surovin in materiala ter tehnične kontrole v mnogih podjetjih onemogoča objektivno merjenje in ugotavljanje učinkov oziroma uspehov. Zato si številna podjetja pomagajo s subjektivnim ocenjevanjem učinkov oziroma uspehov. Marsikje prepričljivo ocenitev nadrejenim starešinam, posebnim ocenjevalnim komisijam ali strokovnemu kolegiju in ponekod tudi upravne odboru. Praksa takih ocenjevanj je pokazala, da subjektivno ocenjevanje učinkov in uspehov ni nikoli objektivno, tudi če

ocenjevalci to iskreno želijo. Posamezniki zelo različno ocenjujejo uspehe, eni strožje, drugi milejše, eni bolj poznajo ocenjevano delo in rezultate, drugi manj, povsod pa se uveljavljajo osebne simpatije in nasprotja. Popolnoma pa uniči vsak smisel subjektivnega ocenjevanja strah ocenjevalcev pred zamerami pri ocenjevanju premijskih upravičencev. Vsak nadrejeni se boji zamere pri svojih podrejenih, ker je delo s sodelavci, ki nimajo vanj zaupanja, zelo oteženo in mnogo manj uspešno. Se težje pa si je seveda zamisliti objektivno ocenitev dela direktorja in vodilnih uslužbencev. Najbrž ni osamljen primer tehničnega vodje v nekem srednje velikem podjetju, ki je zahteval, da ga najbolje ocenijo in so mu takoj ugodili ter se poleg niso upali drugače oceniti njegovo delo.

Primer takega nepravilnega subjektivnega premijskega ocenjevanja delavcev in uslužbencev je tako imenovani »sistem točkovanja«, ki je razširjen v štajerskih podjetjih. Podjetja tudi zelo rada zaidejo v subjektivno ocenjevanje pri ugotavljanju kvalitete. Primer takega ocenjevanja kakovosti proizvodov in dela lahko zasledimo v Tovarni usnja KONUS v Slovenskih Konjicah (čepprav so v tem podjetju subjektivno ocenjevanje pri drugih premijah v novem

PREMIJSKI SISTEM

premijskem pravilniku precej omejit). Premija za kakovost usnja in drugih proizvodov, ki jo prejmejo — vodje oddelkov — je odvisna izključno od ocenjevanja posebne komisije, pri čemer pridejo do izraza vsi negativni pojavi subjektivnega ocenjevanja, o katerem smo govorili.

Drug bolj zakrit primer subjektivnega ocenjevanja je tako imenovani »bonitetni faktor«, ki ga uporabljajo v Železarni Ravne za ocenitev dela laborantov. Laboranti v posameznih laboratorijih te železarne imajo sicer kolektivne norme dela in so premirani glede na izpolnjevanje teh norm, vendar posameznikom obračunavajo premije, upoštevajoč individualni »bonitetni faktor« za opravljene naloge.

Kot primer objektivnega ugotavljanja kakovosti proizvodnje pa navajamo osnutek pravilnika o premijah, ki ga priporoča združenje metalurških podjetij za železarne. Ta osnutek točno označuje kakovostne hibe in kako se obračunavajo. Najvišja premija za kakovost (v omenjenem osnutku faktor, ki služi za obračun) je določena, če kakovost celotne proizvodnje ustreza standardu in predpisanim tolerancam, ki so določene za vsak obrat. V primeru, da ni dosežena predvidena kakovost, premija (faktor) pada po točno določenih pravih. Na primer v obratu visokih peči premija (faktor) pada v razmerju s povečanjem odstotka teže kvaliteten neustrezaajoč proizvodnje. Za slabo kakovost surovega železa štejejo železo, ki nima ustrezaajočega odstotka silicija in žvepla, železo za neustrezaajočo kemijsko analizo, železo nepra-

vilno odlitih oblik, železo, ki vsebuje preveč žlindre in peska. Pri posebno slabi kakovosti v točno določenih primerih se teža takega železa vzame za obračun tudi dvakrat ali trikrat.

Ali je torej vedno mogoče objektivno izmeriti oziroma drugače ugotavljati kakovost proizvodov in dela oziroma druge učinke in uspehe, katera podjetja subjektivno ocenjujejo? Navadno je to mogoče. Vendar je to odvisno od organizacije, evidence, analize in kontrole. Kaj pa če kljub prizadevanju ni mogoče objektivno ugotoviti kakovosti dela in drugih učinkov in uspehov? Mislimo, da morajo v takih primerih premije odpasti. Subjektivno ocenjevanje mora brez izjeme izginiti iz premijskih pravilnikov naših podjetij. Kjer naletimo na subjektivno ocenjevanje učinkov oziroma uspehov, vedno lahko sklepamo, ali na organizacijske pomanjkljivosti evidence, analize in kontrole v podjetju ali pa na hoteno dajanje premij osebam, ki jim ne pripadajo.

Izhodišče objektivnega merjenja in ugotavljanja učinka oziroma uspeha je normalni oziroma predvideni učinek in uspeh. Kot normalni učinek oziroma uspeh je treba vzeti tisti učinek oziroma uspeh, ki je bil povprečno dosežen v minulnem razdobju. Namen premij je namreč vzpodbuditi povečanje učinkov in uspehov. Premijski sistem bi izigral, če bi namerno vzeli za osnovo učinke oziroma uspehe, ki so manjši od doseženih v minulnem razdobju. Tako nastopajo nekatera podjetja za namenom, da posameznikom na vsak način zagotovijo premije. Zato opozar-

jamo vse, da je treba posvetiti zelo veliko pozornost temu, ali so premijske osnove realne in ali resnično predstavljajo normalni učinek oziroma uspeh.

Bistvo vsakega plačevanja po učinku je, da delavec ali uslužbenec, ki preseže normalni učinek oziroma uspeh, dobi nagrado zanj in obratno, da se mu za manjši učinek oziroma uspeh tudi ustrezno zniža plača, ki je predvidena za normalno učinkovitost in uspešnost dela. Pri sistemu normiranja se je to samoumevno načelo brez pomisleka uveljavilo. Pri premiranju pa se vedno velik del podjetij okleva, da bi uvedel tudi negativno premiranje (penale) za tiste, ki ne dosegajo normalnih učinkov oziroma uspehov. Te negativne premije ali penali naj se ne obračunavajo samo s premijami po drugih osnovah, temveč morajo poseči tudi v osnovne plače zaposlenih upravičencev. Šele z dosledno uveljavitvijo pozitivne in negativne lestvice premiranja, se bodo lahko premije uveljavile kot način doslednega plačevanja po učinku oziroma uspehu.

O tem so razpravljali tudi udeleženci raznih metalurških podjetij in sindikalnih organizacij v Cinkarni in Celju. Sprejeli so priporočilo, naj podjetja vse večje učinke in uspehe od normalnih premirajo, za manjše učinke in uspehe pa naj uvedejo negativne premije ali penale, ki naj po potrebi posegajo tudi v osnovno plačo. S tem bosta načeloma izenačena delavec, ki je plačan po učinku glede na izpolnjevanje norme ali akordne postavke, in premijski upravičenec, ki je premiran glede na premijski sistem.

NEKAJ MISLI O REHABILITACIJI INVALIDOV

VEČ MORAMO STORITI

20.000 delovnih invalidov. — Usposobimo jih in zaposlimo. — Stroje prilagodimo sposobnostim invalida. — Več tovarništva. — Ustanovljajmo delavnice za invalide

V letih po osvoboditvi smo veliko storili, da bi izboljšali življenjske pogoje invalidom. Zelo smo razvili medicinsko zdraviljenje. Vendar smo zaostali v usposabljanju delovnih invalidov za novo, njim primerno delo, ali kakor se temu strokovno pravi: za profesionalno rehabilitacijo. Po vseh razvitih državah imajo na medicinskih fakultetah posebne stolice za ortopedijo in fizikalno medicino. Pri nas tega še ni. Strokovnjake dobivamo samo z ortopedске klinike, kar pa ne zadostuje vsem velikim potrebam. Potrebni bi bili še psihologi, ki naj bi invalide usmerjali v poklice, potem inženirji za tehnologijo in proučevanje delovnih mest. V Sloveniji smo šele lani dobili prvo šolo za socialne delavce, ki bo v nekaj letih dala prve kadre, ki bodo spremljali invalide od prihoda iz bolnišnice in potem skozi življenje.

Sicer posveča naša skupnost mnogo pozornosti profesionalni rehabilitaciji. Ob podpori Organizacije združenih narodov je bil v Beogradu ustanovljen Center za rehabilitacijo invalidov. V njem

puste bolnišnico ali delavnico. Ne vedo, kje bi se lahko zaposlili. Nekateri gledajo nanje z nerazumevanjem. Podjetja se jih branijo, češ manj napravijo. Če pa bi ocenili delovna mesta, bi kaj kmalu lahko ugotovili, da bi na mnogih mestih lahko delali z uspehom brez škode za proizvodnjo.

Dogodi se celo, da nekatera vodstva nočejo sprejeti delavcev, ki so se ponesrečili v njihovem podjetju. Tako je zaposlovanje invalidov kljub Uredbi o zaposlitvi invalidov še nereseno vprašanje. Koliko je nerazumevanja pri tem, nam pove naslednji primer. V Kamniku je delalo strokovni krojaški izpit šest pomočnikov, ki so se izučili v invalidski delavnici. Pred izpitno komisijo so pokazali ti mnogo več znanja od ostalih. Pričakovali bi, da bodo pomočniki-invalidi lahko dobili zaposlitev. Toda v resnici je drugače. Nikjer jim ne morejo najti dela. Krojaške delavnice se jih branijo, ker »bodo morda zaradi njih izgubili ceneje stranke«.

Takšno gledanje na invalide nam gotovo ni posebno v čast. Drugod po domovini je odnos do invalidov mnogo lepši.

Imamo okrog 20.000 delovnih invalidov, ki bi jih ob razumevanju lahko zaposlili na primer- ni delovnih mestih. Toda podjetja ne kažejo pripravljenosti. Zato nekateri predlagajo, da bi podjetja, ki ne zaposlujejo invalidov, plačevala določen prispevek v poseben sklad. To bi morda vplivalo tudi na to, da bi spremenili odnos do delovnih invalidov.

Tudi stroje in druga orodja lahko prilagodimo delovnim sposobnostim invalida. Vzemimo za primer stroj, ki ga z nogu požene v pogon. Za invalida, ki je brez nog lahko stroj preuredimo tako, da ga sproži z roko. Z malimi spremembami lahko omogočimo invalidom primerno zaposlitev.

Imamo tudi podjetja, ki kažejo več razumevanja. Tako je Litostrojev povabil strokovnjake Zavoda za rehabilitacijo invalidov, da bi skupaj proučili delov-

na mesta, kjer bi lahko zaposlili invalide. Dalje od proučevanja sicer še niso prišli, upamo pa, da bodo uresničili svoje zamisli.

V Mariboru so šli še dalje. Tovarna avtomobilov in še nekatera druga podjetja urejajo posebne oddelke za izučevanje invalidov. Podjetja bodo brezplačno odstopila stroje in delavnice. Tako vidimo, da se ponekod trudijo, kako bi omogočili invalidom primerno zaposlitev.

Invalid in mojster-instruktor v mehanični delavnici

7. APRIL — SVETOVNI DAN ZDRAVJA

Mrčes - prenašalec bolezni

Že od 7. aprila 1948 naprej praznujemo vsako leto na dan 7. aprila Svetovni dan zdravja. Svetovna zdravstvena organizacija in pristojne oblasti skušajo ob tej priložnosti vzbuditi med prebivalstvom zanimanje za zdravstvena vprašanja in ga vzpodbuditi k sodelovanju pri zdravstvenih akcijah.

Zelo veliko je bolezni, ki jih lahko prenaša in širi edinele mrčes. Te bolezni so najstarejša šiba človeškega rodu in so mu v neki meri tudi oblikovale njegovo zgodovino. Tako je močvirska mrzlica povzročila propad nekaterih civilizacij. Kuga in rumena mrzlica sta zdesetkali prebivalstvo starega in novega sveta. Epidemije tifusa pa so odločile marsikatero vojaško bitko. Navedli bi lahko še spalne bolezni in pa neko manj znano bolezen tako imenovano okocerkozo (bolezen z značilnimi nitkasti črvi, ki povzročajo bulaste tvorbe v koži in podkožju). Obe sta zavirali napredek na afriškem kontinentu.

Večji del teh bolezni ljudje poznajo že dolga stoletja, vendar je pa komaj 60 let tega, kar so znanstveniki začeli sumiti, da jih širi mrčes. Sele v začetku tega stoletja so po vztrajnem raziskovanju zanesljivo ugotovili, da mnogo kužnih bolezni prenaša mrčes, kot muhe, komarji, Moskiti, ce-ce muhe, bolhe, uši, klopi in pršice.

Čeprav je škodljivost mrčesa za človeško zdravje dobro znana, vendar jo navadno poudarjamo le takrat, ko izbruhnejo bolezni. V naših krajih mrčes ne ogroža zdravja v tolikšni meri kot v južnih pokrajinah. Vemo pa, da tudi pri nas muha zelo pogosto prenaša nevarna črevesna bolezen, komarji okužijo človeka z malarijo in celo na videz nedolžni klop, ki preži na svoje žrtve po gozdovih, zaneše v človekovo kri povzročitelja klopnega meningitisa.

Sele ko so ljudje spoznali povzročitelje kužnih bolezni, so se lahko zanesljivo borili proti njim. Omejili so pogostnost rume in močvirske mrzlice ter z uspehom zatirajo še nekatere druge bolezni. Toda o kakem hitrem napredku ni moglo biti govora, dokler niso med zadnjo vojno iznašli sredstev z dolgotrajnim učinkom. Najbolj znan je brez dvoma diti. To kemično sredstvo ima posebno lastnost, da ostane smrto-

nosno za mrčes tudi še več mesecev po uporabi. Med vojno in po njej so z njim zadušili grozeče epidemije tifusa. Uspešno so ta sredstva uporabili tudi proti močvirski mrzlici in to celo v redko naseljenih kmetijskih predelih. Dandanes ni bolezni, ki jo prenaša mrčes, da bi jo s temi novimi sredstvi ne mogli kolikor toliko uspešno zatirati.

Ugotovili pa so, da ponekod lahko zlasti domača muha in pa neka vrsta moskitov, uši, ščurkov in stenic, če nanje delujejo dalj časa ta uničevalna sredstva, dosežejo nekakšno odpornost, ki jih varuje pogina. Vendar, četudi moskit postane sčasoma odporen, vendarle ne more več prenašati nalezljivih bolezni.

Spomnimo se naše znanke, domače muhe, ki je med mrčesom najbolj znana. Razširjena je po vsem svetu in prisotna skoraj v vsakem človeškem prebivališču. Seveda ni edina muha, ki se zadržuje po domovih, da stika povsod in išče hrano v kupih gnoja, odpadnih vodah, izpljunkih, človeških in živalskih iztrebkih, mrhovini in še v umazaniji najrazličnejših vrst. Po drugi strani jo prav tako privlači človekova hrana. Roje muh opazimo okrog svinjakov, pasejo se po iztrebkih perutnine, najdemo jih okrog prostov, kjer se hrani živina. Posode s pomijami, kupi odpadkov, razpadajočega sadja, gnojiče slame in plevla so prav tako legla številnih muh najrazličnejših vrst.

Domačo muho so že dolgo sumili, da prenaša človeške in živalske bolezni. Muha je po svojem ustroju in načinu življenja idealna prenašalka nalezljivih bolezni. S poskusi so dokazali, da ena muha lahko prenaša na sebi tudi do 6 milijonov najrazličnejših klic. V najbolj čistih območjih so našli na eni muhi 1,941.000 klic. Okuži lahko z več ko 20 boleznimi. Vse te klice odlaga koder koli stika. Čeprav ne pika, je nevarna tudi živalim, ker liže kri na ranah najrazličnejšega izvora. Priložnost, da se muhe okužijo, je tako velika in to tudi v predelih z odličnimi zdravstvenimi razmerami, da ne smemo zaupati niti eni muhi, ki obletava hrano, pripravljeno za uporabo.

Muha prvenstveno prenaša bolezenske klice, ki prodro v človeški organizem s hrano. To so tifus, paratifus, kolera in griza. Kolera je bila prva bolezen, pri

kateri so ožigosali muho za prenašalko. Prav tako kot klice črevesnih obolenj lahko muha prenaša jajčeca zajedavskih črvov, kot jajčeca svinjske trakulje, podančice, tenkoglavca in še drugih. Muha je zmožna prenesti in razsejati tuberkulozno bacil. Tudi pri trahomu, davici, škrlatinki in gnojnih vnetjih ima svoj delež.

Iz omenjenega vidimo, kako važno je pri zatiranju nalezljivih bolezni uničevanje muh. Le-to pa zahteva sodelovanje celotnega prebivalstva, kajti že v enem samem zanemarjenem gnojišču se lahko razmnoži dovolj muh, ki potem nadlegujejo celo okolico.

Razširjenost domače muhe nam jasno kaže, da so naše zdravstvene razmere pomanjkljive. Odlaganje gnoja, smeti, ostankov jedil in raznih razkrajačih se organskih odpadkov omogoča muham neomejeno razmnoževanje. S čistočo v hiši in vsej njeni okolici dosežemo znatne uspehe.

Gnoj moramo iz hleva redno odstranjevati, gnojišče naj bo betonirano in pokrito. Neurejena stranice je vir okužb, posebno v primerih črevesnih obolenj. Onemogočiti moramo muham kakršen koli dostop do iztrebkov.

Nobena hiša, kjer je dosti muh, ne sme biti brez muholovca. To je najbolj preprost način uničevanja in dstopen vsakomur. Lahko se jih tudi ubranimo z mrežami na oknih in s tem, da hranimo živila v prostorih, kamor muhe nimajo dostopa.

Uničevati moramo vse vrste muh, ne samo domače, ker tudi vse druge vdirajo v stanovanja in ogrožajo človeka. Hlevska muha se sicer ne hrani s človeško hrano, pač pa s človeško in živalsko kri. Prav zato pa lahko prenaša povzročitelja vranječnega prisada in omrtničnega krča. Če se pojavlja v veliki množini, lahko postane resna nadloga, ki pomeni tudi gospodarsko škodo. Živina slabi, lahko celo pogine, resno se zmanjša produkcija mleka. Mesarske muhe, ki pridejo do odprte rane, odlože jajčeca vanjo in na ta način lahko povzročijo ličinke nevarni črni prisad.

Bilo bi pa zelo zgrešeno, če bi vse te grešnike človeštva podcenjevali. Za zdaj tudi ne vidimo nobene možnosti, da bi zatrl bolezni, ki so razširjene med domačimi in tujimi živalmi. So nam pa le vsakdanji opomin, ki nas poziva k neprestani pazljivosti.

SOCIALNO ZAVAROVANJE V KONJŠKI OBČINI

Temeljitejše presojujemo

Lani izplačanih 44 milijonov dinarjev za socialno zavarovanje. — Pogoste nezgode v usnjarni. — Lani so nepravilno izplačali 5 milijonov dinarjev za otroške doklade. — Potreben bi bil rentgenski aparat

V Slovenskih Konjicah se je v teh dneh prvič sestala novoizvoljena skupščina socialnega zavarovanja. Pregledali so lanskoljetno delo, katero je bilo v glavnem uspešno.

V delovnih kolektivih in pri zasebnih delodajalcih je zaposlenih 2759 delavcev, od tega je nad 700 žena. Podružnica Zavoda za socialno zavarovanje je lani izplačala za zavarovance več kot 44 milijonov dinarjev. Ena tretjina izdatkov odpade na stroške zdravljenja v bolnišnici. Za hranarine so potrošili okoli 9 milijonov din, za ambulantne preglede pa več kot 5 milijonov dinarjev. Vsak zavarovavec je lani povprečno prejel za 8 dni hranarine. Za zdravila so izdali 21 tisoč receptov, zdravniki v ambulatah so imeli 53 tisoč pregledov. Nezgod pri delu je bilo lani v konjški občini 42. Najbolj pogoste so bile v tovarni usnja, pri gradbenem podjetju, gozdnem obratu in Tovarni kovanega orodja v Zrečah.

Kontrola bolnikov je ugotovila, da ne izpolnjujejo vsi zdravniških navodil, saj je bilo 93 bolnikov izločenih iz bolniškega staleža. Podobne napake so se pojavljale tudi pri otroških dodatkih. Ugotovljeno je, da so lani preveč izplačali nad pet milijonov dinarjev. Upravičenci otroških doklad niso pravilno prijaviteli premoženjskega stanja, poznejših nakupov zemljišče in pod.

Člani skupščine so se tudi pogovorili o nabavi rentgenskega aparata in nadzidavi ambulante. Še letos bodo začeli z nadzidavo. Rentgenskega aparata pa zaradi pomanjkanja denarnih sredstev še ne morejo kupiti. V Ločah bodo namestili rednega zdravnika in s tem olajšali delo zdravnikom v Konjicah. L. V.

Mrčes je nosilec mnogih bolezni. Nečista in neurejena stanovanja so legla mrčesa. Z redno in čistočo v stanovanju pa zmanjšamo nevarnost nalezljivih bolezni, ki jih širi mrčes

OBSZORNIK

Upravičencem do dodatka za otroke

Od 1. februarja 1956 dalje so v veljavi novi predpisi o dodatkih za otroke. Večina zavarovancev in upokojuencev je že prejela ustrezne odločbe. Pri odločanju o pravici do dodatka so bila upoštevana potrdila, ki so jih izdale finančne uprave po predpisih Uredbe o dodatkih za otroke, objavljene 10. avgusta 1955 v Uradnem listu FLRJ številka 36-55. Finančne uprave so v potrdila vnašale katastrski dohodek za leto 1955 tudi za tista zemljišča, ki merijo manj kot 1000 kv. metrov površine. V potrdila so vnašale davčno osnovo od hiš v letu 1954, ne oziraje se na to, če koristnik dodatka za otroke stanuje sam v tej hiši in brez navedbe vrednosti lastnega stanovanja. Na osnovi teh potrdil so bile izdane upravičencem odločbe od 1. feb. 1956 dalje.

Uradnem listu FLRJ št. 1-56 z dne 4. januarja 1956 pa sta izšli Uredba o spremembah in dopolnitvah Uredbe o otroškem dodatku in Uredba o spremembah in dopolnitvah uredbe o dohodnini. Prva določa, da se pri izračunavanju davčnega cenusa ne upoštevajočasne davčne oprostitve in olajšave, izvzemši tiste, ki se nanašajo na hiše, ki jih uporabljajo upravičenci sami za lastna stanovanja. Če upravičenec stanuje v svoji novozgrajeni hiši, za katero mu je priznana časna davčna oprostitve, se oprostitve upoštevajo za celotno hišo, četudi ni samo onostanovanjska in jo upravičenec oddaja deloma tudi v najem. V takih primerih bodo finančne uprave v bodoče na potrdilih za prejemanje otroških dodatkov vpisovale davčno osnovo od zgradbe, oprostitveno klavzulo in ali lastnik zgrabe stanuje v tej hiši ali ne. Po spremenjeni uredbi o otroškem dodatku se od 1. februarja 1956 dalje pri odmeri dodatka ne upoštevajo ocenjeni dohodek od lastnega stanovanja, ne glede na to, če je hiša stara in ni več oporena davka. V takih primerih bodo finančne uprave v davčno potrdilo vpisovale celotni dohodek hiše, ki je zavezan davku, poleg tega pa še znesek, ki predstavlja ocenjeno vrednost lastnega stanovanja upravičenca za leto 1956. Ker je pa na bruto dohodek hiše priznana primerna

režija, se bo od vrednosti lastnega stanovanja davčnega zavezanca predhodno odštelo sorazmerni del režije ter vpisalo v potrdilo na ta način znižano vrednost lastnega stanovanja. Če lastnik hiše ne stanuje v svoji hiši, bo ta navedba glede njegovega stanovanja odpadla, kar bodo finančne uprave navedle v potrdilu pod pripombo.

Druga uredba o spremembah in dopolnitvah uredbe o dohodnini pa predpisuje, da davčni zavezanec ne plača dohodnine od kmetijstva, če nima drugega zemljišča razen dvorišča do 1000 kv. metrov. Če pa na zemljišču takega dvorišča goji kmetijske pridelke za trg, plača od celotnih dohodkov dohodnino od samostojnih poklicev in premoženja. V teh 1000 kv. metrih dvorišča se ne upoštevajo zemljišče pod zgradbo.

S tem se je spremenil kriterij za priznavanje višine zneska otroškega dodatka za lastnike novozgrajenih hišic ter za lastnike starejših hiš, ki so sicer obdavčene, pa v njih stanujejo upravičenci sami, in za vrtičkarje.

Na podlagi teh dveh uredb lahko tisti upravičenci, ki imajo manj kot 1000 kv. m dvorišča, oziroma imajo hišo, ki jo uporabljajo za lastno stanovanje, zaprosijo pristojne finančne uprave za novo potrdilo. Ta potrdila naj upravičenci predložijo Zavodu za socialno zavarovanje oziroma podružnici Zavoda za socialno zavarovanje, na teritoriju katere so v delovnem razmerju, nakar bo že izdana odločba o dodatkih za otroke v obdobju postopka spremenjena, če bo za to podana osnova v novem potrdilu. V takšnih primerih upravičencem ni potrebno vlagati formalnih pritožb zoper že izdane odločbe. Zadošča, da predložijo le nova davčna potrdila.

Ugotovljeno je bilo, da nekateri koristniki dodatka za otroke do sedaj še niso predložili davčnih potrdil, čeprav je rok potekel že 30. septembra 1955 in čeprav so bili vabljeni zaradi predložitve potrdila v dnevnem časopisju in še s posebnimi vabilii, ki so bila poslana zavarovancem, ki davčnih potrdil niso predložili pravočasno. Vsem tistim, ki davčnih potrdil doslej niso predložili, bodo izdane odločbe, s katerimi jim bo odklonjena pravica do dodatka od 1. februarja 1956 dalje, ker se zanje upravičeno sklepa, da se je njihovo premoženjsko stanje spremenilo in potrdila namočena nočejo predložiti, ker bi se jim otroški dodatek zmanjšal ali pa ukinil.

Z Odlok o predložitvi potrdil in izplačevanju otroškega dodatka na podlagi novih podatkov o gnotnem stanju upravičencev (Ur. list FLRJ št. 54-55) je bilo tudi določeno, da morajo upravičenci do otroškega dodatka, ki nimajo od kmetijstva ali drugih davku zavezanih dohodkov, predložiti organom, ki so pristojni za izdajo odločb o pravici do otroškega dodatka od 1. januarja do 30. aprila 1956 nova potrdila o gnotnem stanju oziroma o davčnem cenusu, ki jih izda pristojni finančni organ občinskega ljudskega odbora.

Če upravičenci do polnega otroškega dodatka ne bodo predložili teh potrdil v določenem roku, jim bo s 1. majem 1956 ustavljeno izplačevanje dodatka za otroke. S tem so vsi upravičenci ponovno vabljeni, da potrdila pravočasno predložijo, in sicer na obrazcu 8/34a, ki so na razpolago v knjižnih trgovinah in prodajalnih papirja. Upravičencem, ki so davčna potrdila za leto 1954 in 1955 že predložili, potrdil ni treba ponovno predlagati.

Posebej obveščamo upravičence, da so dolžni sporočiti v 15 dneh vsako premoženjsko spremembo, ki vpliva na pravico do dodatka. Dogajalo se je namreč, da so upravičenci javljali premoženjske spremembe z večjo zamudo ali pa so bile spremembe ugotovljene uradno. V takih primerih so bile izdane obremenilne odločbe, čeprav bi se jim prizadeti lahko izognili s tem, da bi spremembo prijavili pravočas-

no. Zaradi jasnosti je treba poudariti, do se davčno obremenitev za posest, pridobljeno z dedovanjem, upošteva po predpisih Uredbe o dodatkih za otroke in po Zakonu o dedovanju s prvim dnevom naslednjega meseca po zapustnikovi smrti.

Ob začetku vsakega šolskega leta je treba predložiti potrdilo o šolanju za otroke, ki so dijaki na srednjih oziroma srednjih strokovnih šolah, ob začetku vsakega semestra pa frekvencijsko potrdilo za študente visokih in višjih šol ter fakultet.

Republiški zavod za socialno zavarovanje v Ljubljani ne bo mogel ugoditi pritožbam proti prvostopnim odločbam, če bodo pritožniki kot utemeljitev navajali edini razlog, da jim pripada večji znesek dodatka za otroke, ker je bila previsoka davčna obremenitev za leto 1954 in 1955. Reševanje pritožb zoper višino davčne odmere spada v pristojnost finančnih organov in ne v pristojnost zavoda za socialno zavarovanje. Zato naj se upravičenci obračajo le na pristojne finančne uprave, če mislijo, da jim je bila davčna osnova ali dohodnina previsoko odmerjena.

Upravičenci naj v vsakem primeru, kadar koli pošiljajo vloge (prošnje, pritožbe, šolska potrdila, poročila o rojstvu, davčna potrdila itd.) v zvezi z dodatkom za otroke, navedejo opravilno število zadnje odločbe, s katero je bil dodatek priznan ali odklonjen.

ANTON PAVLOVIČ ČEHOV

Maščevanje

KRAMARSKÉ DUŠE

Anton P. Čehov (1860—1904), eden največjih ruskih pisateljev, sodobnik in prijatelj L. N. Tolstoja in M. Maksima Gorkoga, je v svojih kristalno izbrusjenih drobni umetninah prikazoval usode malih ljudi, ki jih je razžalila ali jim umazala življenje prostiština in surovost kapitalistične družbe in grobe malomeščanske nemnosti. Čehov sodi med največje mojstre novele in humoristične črtice v svetovni književnosti — bil je oster kritik sodobne družbe in rešitev je videl v plemenitstvu človeka v delu; slutil je zoro boljše bodočnosti — velikega Oktobra.

Lev Savič Turmanov, vrl malomešan z lepim premoženjem, mlado ženo in solidno plešo, je nekoč pri nekem prijatelju kartal. Ko je zgubil toliko, da mu je pot oblival čelo, mu je nenadoma šinila v glavo misel, da že dolgo ni pil vodke. Vstal je in se po prstih odmajal med

igralnimi mizami v okrepčevalnico. Lev Savič si je natočil čašico, popil vodko in namrščil obraz v bolesten izraz. Toda v naslednjem trenutku je zaslišal izza stene glas:

»Dobro, dobro...« je dejal voder ženski glas. »Toda kdaj naj bi to bilo?« — Moja žena, — je Lev Savič takoj spoznal svojo boljšo polovico. Toda s kom neki govori?

»Kadar hočeš, dušica...« je odgovoril za steno globok, sočen bas.

»Danes ne bi šlo, jutri sem ves dan zaposlen...«

»To je Dehtjarev!« je spoznal Turmanov v basu enega svojih prijateljev. »Torej tudi ti, Brut! Mar je res ušla tudi njega? Kako ne-nasitna, neugnana žensčina! Niti enega dneva ne more preživeti brez romana!«

»Da, jutri sem zaposlen,« je nadaljeval bas. »Če hočeš, mi napiši jutri nekaj vrstic. Zelo me bo veselilo... Toda najino korespondenco morava nekako urediti. Najti morava nekakšno sredstvo. S pošto ne gre nič kaj dobro. Če ti pišem, lahko tvoj puran prestreže pismo pismo-noš; če pa mi pišeš ti, prejme pismo moja žena v moji odsotnosti in ga zadržno odpre.«

»Hm, kako naj torej urediva to zadevo?«

»S slom tudi ni moč poslati pisem, kajti tvoj brundač gotovo drži služkinjo in slugo na kratko. Sicer pa bi rad vedel, kaj počenja. Ali karta?«

»Da. In pri tem ta butec vedno izgublja.«

»No, tedaj ima kaj srečo v ljubezni,« se je zasmejval Dehtjarev.

»Srček, nekaj sem si izmislil... Jutri, natančno ob šestih, ko se vrnem iz pisarne, po dem skozi mestni park, kjer moram govoriti z in-spektorjem. Poskusi torej, dušica, še pred šestimi — ne pozneje — položiti listek v marmorno vazo na levi strani stare vinske trte. Veš?«

»Vem, vem...«
»To je poetično, skrivnostno in novo. In niti tvoj vampež, niti mcja boljša polovica ne bosta ničesar izvedela o tem. Si razumela?«

Turmanov je popil še eno vodko in se vrnil k igralni mizi. Novica, ki jo je pravkar izvedel, ga ni presenetila ne razkačila. Časi, ko je besnel, rohnel, krel in celo pretepal ženo, so bili že zdavnaj minili. Že zdavnaj je bil pokopal sleherno upanje, vendar mu je bilo neprijetno, in izrazi kakor puran, brundač, vampež in tako dalje, so žalili njegovo samoljubje. Čim bolj je razmišljal o tem, tem boleštnije je čutil žalitev...

Po prihodu domov je bil Turmanov razkačen in nezadovoljen. Morda bi bil vse to še nekako prenesel in pozabil, toda klepetanje njegove žene in njeno smehljanje ga je vsak trenutek spomnilo na »purana«, »brundača«, »vampeža«.

Oklofutati bi bilo treba tega smrkvavca, je pomislil, javno bi ga kazalo osmešiti. In pomislil je, da bi bilo zdaj dobro premlatiti Dehtjareva, ali pa ga v dvoboju počiti ko vrabca.

Turmanov je dolgo hodil po sobi sem in tja in se naslajal nad takšnimi načrti. Iznenada je obstal in se udaril po čelu.

»Jo že imam! Bravo!« je vzklil in obraz mu je zažarel od zadovoljstva.

Po dolgem razmišljanju je sedel k mizi in napisal s svoji prav nič podobno, pisavo in z mnogimi pravopisnimi napakami tole:

»Trgovcu Dulinu!
Gospod!

Ce danes, 12. septembra ne bodo položeni v marmor v mestni park na levo od vinska trta 200 rubljev, boste umorjeni in vaša galanterijska trgovina zleti v zrak.«

»Dobro izmisljeno, kajne?« je zamrmral in si pomel roke. »Seveda se bo kramarska duša zballa in takoj obvestila policijo. Policajci bodo okrog šestih skriti v grmovju in če pride falot po pismo, ga bodo zgrabili... No, to se bo ustrašil! Preden bo zadeva pojasnjena, bo imel dovolj časa, da se bo nasedel in našklepetal z zobmi... Imenitno!«

Lev Savič je sam odnesel pismo na pošto. Spal je z mirnim nasmehom na ustih in tako sladko, kakor že dolgo ne.

Okrog šestih jutraj se ni mogel več premagovati. Odhitel je v mestni park, da bi na svoje oči užival obupni položaj svojega sovražnika.

Previdno se je priplazil prav do stare vinske trte in se skril v bližini za grmovje. Njegova nestrpnost ni poznala meje. Točno ob šestih je prišel Dehtjarev. Fant je bil očitno zelo dobre volje. Požvižgaval je nekaj predse in kadil cigareto.

»Zdaj boš pa takoj spoznal »purana« in »vampeža!« Le čakaj,« je mislil Turmanov zmagoslavno.

Dehtjarev se je približal vazi in malomarno posegel z roko v njo. Turmanov se je dvignil na prstih in ga kar požiral z očmi... Fant je privlekel iz vaze zavitek, da pogledal od vseh strani in začuden skomizgnil z rameni. Potem ga je počasi odvil, spet skomizgnil z rameni in napravil sila presenečen obraz: v zavitku sta bila dva bankovca po sto rubljev.

Dolgo je Dehtjarev opazoval bankovca. Na-

posled je zmajal z glavo in ju spravil v žep, rekoč: »mercic«.

Nesrečni Lev Savič je slišal ta »mercic«. Zvečer je stal pred Dulinovo izložbo, žugal s pestjo napisani tabli in mrmral ogorčeno: »Figar! Kramarska duša! Bedno ničel!«

ARMADA SENCE

JOSEPH KESSEL

Človek z gibčnimi in otožnimi očmi, ki je sedel poleg Gerbiera, je začel govoriti s tako naglico, da se je zdelo, ko da se besede spotikajo druga ob drugo. Gerbier se je spraševal, če je bilo to zaradi prirojene nestrpnosti ali enostavno zato, ker je čas pritiskal.

»Rabin sem,« je dejal Gerbierov sosed. »Rabin v velikem mestu. Nemci so me dodelili komisiji, ustanovljeni zato, da bi izsledila Izraelite, ki se niso hoteli javiti. Mi sledite?... V taki komisiji je pet oseb: dva Nemca, dva Francoza katoličana in en Francoz Izraelit. Tisti sem bil jaz. Mi sledite?... Vsak teden so vodili mimo nas žene in može, o katerih so sumili, da so Zidje, in mi smo morali povedati, če so ali ne. Zid in zlasti rabin ima več možnosti, da spozna svoje sovornike. Mi sledite?... Nemci so seveda tudi tako mislili. In opozorili so me: prvič ko poročem ne in bodo oni lahko dokazali da je, bom ustrelen. Mi sledite?... Samo, če bi rekel da, bi ljudi odgnali na Poljsko v smrt. Prijeten položaj za rabina...«

Gerbierov sosed je nagnil proti ploščam svoje lice s presunljivo trpečim izrazom. Vzdihnil je:

»Rekel sem vedno ne. — In tako sem tu.«

Šesti obsojenec je stalno tiščal roko na levo stran obraza. Manjkalo mu je oko in koža je bila kot poparjena.

»Komunist sem in poleg tega še pobegle jetnik,« je dejal. »Ko sem se vrnil, nisem našel ne žene ne sestre ne njenih otrok. Nihče ni vedel zanje. Kaj se je zgodilo? Moja sestra je poročena s partijskim poslancem. Bil je v ječi. Sestra je nabrala pri tovariših denar, da bi mu poslala zavitek. Lepega dne je izvedela, da je bila žena nekega drugega poslanca zaradi takega zločina zaprta. Moja sestra ni bila nikoli trdnih živcev. Zgubila je glavo. In ker je stanovala z mojo ženo, je tudi ta ponorela. Odšli sta, da bi se skrili v kakšen koticček. A nista imeli kam. Bali sta se vseh ljudi. In tudi nista hoteli nikomur škodovati. Nazadnje sta staknili nekje na polju

zapuščeno barako. Prišli sta ven samo ponoči, da sta izkopali nekaj krompirja. In jedli so korenine. Več mesecev sta bili brez kruha, brez ognja, brez perila, brez mila. In otroci tudi.

Dva moja in eden sestri. Ko sem jih slednjič našel, je bil to lep pogled, verjemite mi... Sedaj jim je dobro. Pri tovariših so.«

Mož je stisnil zobe in mrmral: »Nemarno oko!... Da more tako boleti!«

Globoko je potegnil sapo vase in nadaljeval s čudnim brezbarvnim glasom:

»Kaj se je zgodilo z menoj, se ne bo nikoli zvedelo. Gestapu se ni posrečilo odkriti kdo sem. Ustrelili me bodo pod tujim imenom.«

Mož se je nagonsko obrnil proti Gerbieru in ostali so sledili njegovemu zgledu. Gerbier se je odločil, da bo molčal. Čutil je, da notranje ni bil v soglasju s svojimi tovariši. Ničesar jim ni imel zaupati. In oni niso bili njegovih zaupljivosti nič željni.

Ce so ga spraševali z očmi, je bila to gola vlnudnost. Vendar je tudi Gerbier spregovoril:

»Ne bi se hotel sedaj spustiti v tek,« je dejal.

Nihče ni razumel, kaj misli. Gerbier se je spomnil, da so vsi ti obsojenci delali pri odporu sami za se ali bili v mestu tuji.

»Tukaj streljajo s strojnico in pri teku,« je rekel Gerbier. Mislim, da delajo tako zato, da se vadijo... Razen če jim to ni v zabavo... Spuste vasi, vi pa v tek, naredite svojih dvajset, trideset metrov. Takrat pa: ogenj! Dobra vaja za streljanje na premičen cilj. Nočem jim narediti tega veselja.«

Gerbier je izvlekel svoj zavitek cigaret in dal vsakemu polovico zadnjih treh.

»Nihče ne bo hotel teči,« je menil študent.

»Nima smisla,« je potrdil kmet.

»Bilo bi sramotno,« je rekel graščak.

Košček čelade, kože in pogleda je prebodel lino v vratih. Nemški vojak je zavpil Gerbieru nekaj besed. »Pravi, naj požurimo s kajenjem,« je prevedel Gerbier. »Čez trenutek pridejo po nas. Ne bi rad imel sitnosti.«

Komunist je skomizgnil z rameni.

Študent je pobledel. Graščak se je prekrizal.

Rabin je mrmral hebrejske verze.

»Tokrat gre zares,« je dejal osemnajstletni Bretonec.

Gerbier se je napol nasmehnil. Kmet je počasi prijel za cigareto za ušesom...

Vprašanja in odgovori

Otroški dodatki

L. F., Trata: Na zemljišču v izmeri 1187 m² ste zgradili hišo z dvoriščem, tako da znaša sedaj površina vrta in dvorišča skupaj 1023 m². Ker presega ta del samo za 23 m² maksimalnih 1000 m², bi radi vedeli, kaj vse spada pod zazidano površino, kar lahko v Vašem primeru vpliva na davčno obveznost in s tem na pravico do otroških dodatkov? — Odgovor: Ne moremo predvidevati, kako bo odmerjena dohodnina. To je konkretno vprašanje in če bi bila določena dohodnina, imate pravico do prirobe, v kateri morate dokazati, kaj vse se nahaja pod zazidano površino. Smatramo namreč — seveda po Vašem opisu — da spadajo v to površino tudi objekti, ki jih naštevate v svojem pismu. Pripominjamo pa, da je presoja in odločitev o tem v pristojnosti občinskega ljudskega odbora in njegova odločitev je osnova za Zavod za socialno zavarovanje, ko odloči o upravičenosti do otroškega dodatka.

P. M., Zg. Gameljne: Brali ste, da se pri odmeri davka, ki vpliva na upravičenost do otroškega dodatka, ne upošteva davek od hiše, v kateri stanuje samo lastnik hiše. — Odgovor: Najbrž niste dovolj točno prebrali, ker takšne trditve ni mogoč nihče zapisati. Pač pa ste najbrž brali, da se pri izračunavanju davčnega cenusa upoštevajo samo tiste časne davčne oprostite in olajšave, ki se nanašajo na hiše, ki jih uporablja sam lastnik. Ta določba pa, sodič na hiše, ki jih uporablja ne pride v poštev. Za hišo ni nobene oprostite, saj plačujete redno odmerjeni davek in ta se mora všteti v skupno vsoto davčne obveznosti, po kateri se potem presoja tudi upravičenost do otroškega dodatka in njegova višina.

F. F., Crna pri Prevaljah: Zaradi slabotnosti in deloma zaradi dokajšnje oddaljenosti niso dovolili, da bi hčerka hodila v šolo s sedmim letom starosti, ampak je začela hoditi v šolo, ko je bila že osem let stara. Izpolnila je sedaj 15 let starosti Solski upravljatelj trdi, da je še vedno soloobvezna. Zavod za socialno zavarovanje pa ne prizna otroškega dodatka zanjo, čeprav nimate nobene nekega premoženja. — Odgovor: Za otroke, ki so dopolnili petnajst let starosti ter so na rednem obveznem osemletnem šolanju, pripada otroški dodatek, dokler ne dokončajo teža šolanja. Vendar pa lahko upravičenost prejemajo otroški dodatki za takega otroka najdlje do konca koledarskega leta, v katerem dopolni otrok petnajst let starosti. Če je torej Vaša hči izpolnila petnajsto leto starosti v lanskem, to je 1955. letu, potem od januarja letos dalje zanjo res ne morete več prejemati otroškega dodatka. Če pa je za to starost dosegla šele v letošnjem letu, potem ste upravičeni do dodatka zanjo v letošnjem letu,

dokler ne bo dokončala osemletnega šolanja, in če bo to dokončala šele prihodnje leto, potem ste do otroškega dodatka zanjo upravičeni do konca letošnjega leta.

Plačevanje

B. M., Zalec: Ste perica in zaposlena v socialnem zavodu, kjer to svoje delo opravljate samostojno že nad 6 let. Čeprav ste že 18 let v tem svojem poklicu in je delo fizično težko in tudi ogroža zdravje, nimate poleg redne plače, nobene dopolnilne plače, kot jo prejemajo ostali v zavodu. — Odgovor: Delo perice ni take narave, da bi bilo treba za njegovo izvrševanje kakšno koli priučevanje, še manj učenje. Vi ste se kot vajenka učila del v kemieni čistilnici, kar pa je nekaj povsem drugega od običajnega pranja. Zato ste nekvalficirana delavka. Če primerjamo višino plače, kakršno prejemate z določami uredbe o plačah delavcev, ki so zaposleni pri državnih uradih in zavodih, ne vidimo nobene nezakonitega ravnanja. Začetna plača je 5300 dinarjev mesečno za nekvalficirane delavke. Po vsakih treh letih, prebitih v delovnem razmerju, se daje po 200 dinarjev dodatka. K temu moramo prišteti še lansko povečanje z dodatkom 500 dinarjev. Višina Vaše plače je potemtakem v redno določena, za dopolnilno plačo pa ni praviloma na takem delovnem mestu pogoj za priznanje. Upoštevna je Vaša pripomba o težkem in zdravju nevarnem delu. Omenjena uredba dopušča možnost, da se za taka dela uvedejo posebni dodatki, o čemer pa bi moral odločiti svet za zdravstvo in socialno politiko LRS. Dokler pa odločite tega sveta o tem ni, je možno s primerno dopolnilno plačo urediti plačevanje za tako težko in zdravju škodljivo delo, o čemer pa mora odločiti organ, ki nadzoruje delo Vašega zavoda. Pripomniti pa je, da se za zdaj taka dopolnilna plača ne upošteva pri razvstitvi v pokojniški razred in pri odmeri pokojniške osnove.

P. L., Medvod: Podjetje je poslalo pomočnika, ki dela z Vami, na redni letni dopust, Vam pa naročilo, da izvršujete še njegova dela. Ko pa ste zahtevali še plačo za ta dela, so Vaše zahteve odklonili. — Odgovor: Seveda so odklonili Vaše zahteve, ker ni bil utemeljen. Tudi Vi boste šli na redni letni dopust. Kljub temu se delo ne bo ustavilo. Drugi delovni tovariši bodo za ta čas izvrševali dela Vašega delovnega mesta. Menimo pa, da bi moralo podjetje doobro pretehtati organizacijo dela in sistemizacijo delovnih mest, da bi se izognilo kar najbolj praksi, po kateri naj bi čas dopustov nalagal delavcem več dela.

Dopust

S. J., Sečovelje: Od 4. avgusta 1955 dalje ste zaposleni v rudniku Sečovelje. Prej ste bili zaposleni pri gradbenem

podjetju tri mesece, kamor ste prišli iz rudnika živega srebra. Tu so Vam za leto 1955 priznali 18 dni rednega letnega dopusta. Od tega ste izkoristili pri rudniku 6 dni, za preostalih 12 dni pa se dobili potrdilo, da Vam pripada, da pa niste mogli tega dela dopusta izkoristiti.

V rudniku Sečovelje Vam za lani ne priznajo dopusta in bi radi vedeli, ali imate pravico zahtevati kakšno denarno odškodnino za lanski neizkoristeni dopust? — Odgovor: Vi ste v lanskem letu dvakrat prekinili delovno razmerje in dvakrat ustanovili novo. Pogoj za pravico do rednega letnega dopusta pa je enajstmesečna neprekinjena zaposlitev pri istem podjetju. Zaradi tega potrdilo rudnika izdajajo, da Vam je za 1955, letno priznanih 18 dni rednega dopusta, velja samo za ta rudnik pod pogojem, da bi tam ostali zaposleni ali če bi Vam rudnik sam odpovedal. Ko pa ste to podjetje zapustili, je omenjeno potrdilo izgubilo veljavnost in upoštevno. Nanj se ne morete sklicevati, ker morate sedaj najprej izpolniti pogoj, da si ponovno pridobite — pravico do dopusta. Ta pogoj je, da ste v sedanjem podjetju neprekinjeno zaposleni enajst mesecev, kar pomeni, da imate šele z julijem pravico tudi zahtevati dopust za letošnje leto. Seveda pa lahko podjetje — upoštevajoč Vaše dosegane zaposliteve — dopust prizna že prej, le Vi nimate pravice do omenjenega časa — zahtevati priznanje dopusta. Za preteklo leto pa nimate pravice do odškodnine.

Delovni čas

K. V., Slovenj Gradec: Zaposlena ste v protituberkuloznem dispensarju, kjer ste zaposleni tudi pri rentgenu. Sečraj Vam odrekajo pravico do skrajšanega triurnega dela, ki Vam pripada kot doječji materi. — Odgovor: Se vedno velja odredba o delovnem času v zdravstvenih zavodih, objavljena v Ur. l. LRS št. 15/1948. Če ste zaposleni v protituberkuloznem dispensarju in pri rentgenskih pregledih, imate 5-urni redni delovni čas in to seveda velja tudi za vaš zavod, ki se je dolžan ravnati po navedenem predpisu. V šestmesečnem, oziroma po zdravniški odredbi osemmesečnem času dojenja ima doječja mati pravico do skrajšanega delovnega časa. Ta znaša v zdravstvenih zavodih dnevno. Po novelirani določbi 4. člena uredbe o starosti nosečih žen in doječjih mater v delovnem razmerju pa ima mati pri delu, za katero je s posebnimi predpisi zaradi posebnih delovnih pogojev določen redni delovni čas, ki je krajši kot 6 ur, pravico do skrajšanega delovnega časa treh ur.

Nadomestilo plače

S. J., Maribor: Zaradi bolezni ste ostali tri dni doma, za kar so vedeli vsi službenici, pa tudi ravnatelj podjetja. K zdravniku ste šli šele četrti dan bolezni, ko ste tudi vzeli bolniški list. Podjetje Vam noče izplačati za omenjene tri dni nadomestila plače. — Odgovor: Če Vam je

ravnatelj podjetja dovolil izostanek zaradi bolezni in je naknadno obolenje ugotovil in potrdil pristojni zdravnik, potem ste seveda upravičeni za ves čas odsotnosti do nadomestila plače in je od-eakanje le-tega izplačila samo nezakonito ravnanje. Tudi si ne moremo tolažiti, s kakšno upravičenostjo prizna podjetje delo od pol 7. ure do pol 16. ure za osemurni delovnik. Pripomočimo, da se obrnete na okrajno inšpekcijo dela s predlogom, da preište Vaš primer in če ugotovi nezakonito ravnanje, naj posreduje, da se zadeva uredi.

Razno

M. K., Laško: Nikjer ni prepovedano trgovskim podjetjem kupovati za prodajo ročne izdelke proizvajalcev. To kupovanje je odvisno izključno od odločitve samega trgovskega podjetja. Res pa je, da ima podjetje težave zaradi plačevanja, kajti posebno zaželeno pa res ni, da bi naša podjetja podpirala zasebnika, ki svoje dejavnosti ne poveže z združnim delom. Seveda pa so tudi izjeme.

Prvi zdravniški pregledi

Republički zavod za socialno zavarovanje je objavil pojasnilo k navodilu, kako naj se opravijo prvi zdravniški pregledi. Ti se morajo opravljati že od 13. januarja letos dalje. Od tega dne dalje ne smejo državni organi, zavodi, organizacije in zasebni delodajalci skleniti delovnega razmerja z osebami, ki niso bile zdravniško pregledane. Izvzete so osebe, ki so zaposlene pri nujnih priložnostnih delih, ki jih ni mogoče odložiti in kjer ne traja zaposlitev redno več kot dva dni (na primer razkladanje in nakladanje tovorov, poisanje cest, odstranjevanje usadov, kidanje snega in podobno); dalje so izvzeti tudi tuji državljanj, ki so v Jugoslaviji v službi mednarodnih organizacij ali ustanov, osebe, ki so zaposlene za redno delo, ki traja manj kot polovico rednega delovnega časa in zato nimajo pravice do zdravstvenega varstva, in končno še osebe, ki se bavijo z umetniško ali kakšno drugo kulturno dejavnostjo ali s samostojno poklicno dejavnostjo ter imajo pravico do zdravstvenega zavarovanja.

Stroške prvih pregledov plača okrajni zavod za socialno zavarovanje. Opozorjamo, da določa uredba, da mora delodajalec hrani zdravniška spravečala za vse zaposlene osebe ter jih mora dati na razpolago organom zavoda za socialno zavarovanje in zdravstvene službe za njihove uradne potrebe. Revizor zavoda za socialno zavarovanje bo na primer ob pregledu podjetja lahko zahteval na vpogled tudi spravečala o prvih zdravniških pregledih in če bo ugotovil, da delavec ni zaposlen na primernem delovnem mestu, bo opozoril na to inšpektorja dela.

RAZMIŠLJANJE O ŠOLSKE REFORMI

AKCIJSKI PROGRAM

in ne čarobna palica

(Nadaljevanje s 1. strani) danja nižja gimnazija. To se pravi, naj bi bili dve vrsti osnovne izobrazbe na isti stopnji? Ne, dve stopnji osnovne izobrazbe: ena za plebs, druga za izbranice. Kje so družbeni koreni take teorije, je seveda več kot jasno.

čutka, da je bojazen za nadarjene otroke sploh nekam privlečena za lase. Nadarjeni otroci so se uspeli pretolči skozi barikade sedanje toge, verbalistične šole, kaj ne bi mogli sedaj v pogojih šole, ki je vsa usmerjena v čim bolj življenjsko oblikovanje osebnosti.

samo za razlike v nadarjenosti, ki so pogojene že z rojstvom, ampak gre tudi za razlike nadarjenosti, ki nastajajo zaradi različnih družbeno gospodarskih prilik, v katerih otroci žive. Te navidezne razlike v nadarjenosti so seveda pogostejše in občutnejše od prvih in bi se morala sodobna šola ukvarjati tudi z njimi.

bomo prišli do reformirane šole, kajti šolo moramo reformirati mi: izdelati moramo nove učne programe, jasno določiti učno vzgojni proces, usposobiti za to delo čim več učnih moči in ustvariti čim boljše gnotne pogoje za normalno delo šole.

Torej prva praktična zadeva v reformi šolstva je ta: uvesti enotno obvezno osemletno osnovno šolo, ki naj jo dokončajo v načelu vsi državljani; ta šola naj nudi osnovno znanje, ki je potrebno slehernemu državljanu za aktivno družbeno delovanje in naj bo izhodišče za uk na vseh šolah srednje stopnje.

To je torej prvi resni poseg v obsežno delo, ki je pred nami — v reformo šolstva. Ta poseg je zelo važen, ker predstavlja osnovna šola temelj za vse nadaljnje šolanje; od trdnosti temelja pa je v veliki meri odvisna solidnost celotne zgradbe. Zato je vredno, da se o tej stopnji šole temeljito porazgovorimo.

Miha Remec

Pesem mrtvega minerja

Danes popoldne je združila skala na našem pesku po nesrečnem slučaju minerja, kompresorista beogradske brigade.

Danes je skala združila moje telo ... Med vas me, tovariši, nikdar več ne bo. Pústil na Lašvi sem svoje kosti ... Ne diham več, boli me nič več.

Oktober, 1947

ZA MORALO GRE

Pred dnevi je ljubljanske kulturne kroge in občane, ki jih na ta ali oni način zanimajo kulturna dogajanja, vznemiril dogodek, katerega početje in nehanje dokaj medlo osvetljuje tiste, ki menijo, da smejo početi prav vse, kar jim šine v glavo.

Gre za Javorškovo Povečevalno steklo, ki je bilo s tolikšnim hrupom postavljeno na oder našega osrednjega gledališča in po nekaj uprizoritvah na neobičajen način z njega sneto.

Nisem imel priložnosti brati in videti to »nagrajeno« torej od žiriji zbranih kulturnih delavcev visoko ocenjeno stvaritev. Tudi kritike v časopisju, med katerimi nekatere, ki so jih pisali tovariši iz žirije, niso bile take, da bi omogočile javnosti, da se seznanjajo z vrednostjo in namerano novo napisane »farse«.

Kar me je še posebno motilo in z menoj še prenekaterega, je način in posledice početja in nehanja »Povečevalnega stekla«. To pa je takšno, da se sprašujem o moralni ljudi, ki so ocenili delo in odločili o uprizoritvi in neuprizoritvi.

Zakaj tako sprašanje? Znano je, da je uprava Slovenskega narodnega gledališča razpisala natečaj za izbirna slovenska dramska dela.

Koledar za leto 1957, 3 leposlovne in 3 poučne knjige lahko dobite za borih 500 din, če se vpišete v članstvo Prerševne družbe. Poleg tega boste še udeleženi pri velikem nagradnem zrebanju.

v glavnem) so Javorškovo »farsco« nagradili. Iste ljudje (saj v glavnem) so odločili, da se Javorškova »farsca« postavi na oder. In isti ljudje (saj v glavnem) so Javorškovo »farsco« odstavili z odra.

Odstavili so jo nepričakovano, ne da bi javnost mogla izreči svojo sodbo. Odstavili so jo kot na povelje neke »višje« sile, na način, ki pri nas že zdavnaj ni običajen. In prav zato, ker ni običajen, so namerno ali nameravno, zavpeli nepoučeno javnost, ki je v tem videla prst navzgor, češ od tam je prišlo »povelje«.

Ali je to pošteno? In posledice? Prepripi na vse strani. Ta za, drugi zoper. Pri vsem tem pa tisti, ki bi lahko in bi bili dolžni povedati jasno besedo — molče.

In vse to se dogaja, ko družbeno upravljanje poganja globoke korenine na vseh področjih javnega življenja, ko je dobro gospodarjenje z družbenimi sredstvi v korist delovnih ljudi in domovine preizkusni kamen morale in pripadnosti stvari napredka.

Ali se tega zavedajo tisti, ki so odločili, nagradili, postavili in odstavili Povečevalno steklo? Tovariši urednik, povejte mi, ali imam prav, ko se sprašujem, če ne gre tu že za moralo.

CEKLIN VINKO

Opomba uredništva: Da, za moralo gre!

Prizor iz drame Miroslava Feldmana: »Iz temnih dni«, ki jo je uprizorila igralska družina Svobode Zgornja Šiška

RAZMIŠLJANJE O OKRAJNJIH OBČNIH ZBORIH ZVEZE SVOBOD IN PROSVETNIH DRUŠTEV

Pogloblino svojo dejavnost

Letošnji okrajni občni zbori Zveze Svobod in prosvetnih društev so imeli nalogo, da ocenijo kulturno politično stanje prosvetne dejavnosti v okrajju: da ocenijo svoje in vse ostale sile, ki delujejo na prosvetnem področju in jih usmerjajo v skupno delo in slednjič, da usmerijo svoje delo v duhu napolit Kongresa in statuta Zveze Svobod in prosvetnih društev.

Kako so občni zbori izpolnili to svojo nalogo? Bili so v večini primerov zelo skrbno pripravljani. Iz vseh poročil je bilo razvidno, da so se organizatorji resno trudili, da bi uresničili napolit Zvezje za pripravo skupščin. Razprava, ki je zajemala skoraj vsa področja amaterske dejavnosti, je pokazala v primeri s prejšnjimi skupščinami, znaten napredek.

V poročilih so obravnavali organizacijsko stanje društev in sveta ter dejavnost društev. Precejšnja pozornost je bila posvečena gnotnim težavam prosvetne dejavnosti in strokovnim vodenj. Skrbno so bili zbrani podatki o socialnem sestavu društev, sodelovanju mladine, o ljudskih univerzah, knjižnicah itd.

Iz poročil in razprav je bilo nadalje razvidno, da se društva še niso otresla ozkosti, da je številno članov v primeri z množico delovnih ljudi, ki živijo na področju delovanja društva, še vedno

premajhno. V društvih je sorazmerno majhen odstotek delavcev, kar daje nekaterim delavskim društvom malomeščanski videz ali celo možnost njihovih nenaprednih vplivov.

Mnogokje imajo kmetijske zadruge zelo slab odnos do prosvetnih društev, pretežna večina zadruge porabi sredstva, namenjena prosvetnemu udeleževanju, za povsem druge namene, za veselice, izlete in podobno. Zelo nejasen je tudi položaj Ljudskih univerz. Nekatere so to samostojne organizacije, ki delujejo pri odborih Socialistične zveze, drugod so pa v okviru prosvetnih društev. Največja slabost društvenih ljudskih univerz je v tem, da je njihov program neurejen in brezciljen; prepuščen je dobri volji posameznih izobraževalcev, ki gledajo na izobraževanje z ozkih, poklenih vidikov.

Uvodoma smo povedali, da so pokazali okrajni občni zbori v primeri s prejšnjimi napredek. Toda ta napredek še ni tolikšen, da bi bili lahko povsem zadovoljni. Zdi se nam, da so se nekatere okrajne skupščine zadovoljile z ugotovitvijo, da zdaj, po združenem Kongresu, pred prosvetnimi društvi ni večjih problemov. Menili so, da je bila vsa težava prejšnjega delovanja v dobitnosti in da je z združitvijo večina težav odpadla.

Razumljivo je, da gnotnih težav v nekaj letih ni mogoče premagati in da zlepa ne bodo tako odpravljene, kot bi želeli. Veliko večjo pozornost, kot gnotnim težavam, bo kazalo posvetiti osebinskim vprašanjem prosvetne dejavnosti; do le-teh bomo morali biti bolj občutljivi, kakor smo bili doslej. Na skupščinah je bila premočno poudarjena prosvetarska, prosvetljenska dejavnost; prevelik poudarek je bil dan zgolj igralstvu, petju, predredko pa je bilo zastavljeno vprašanje, kakšne namene namenu to služi, kakšne cilje v naši prosvetni dejavnosti zasledujemo.

In prav v teh vprašanjih je prišla do premajhnega izraza dejavnost Svobod, ki se v nekaterih krajih premalo razlikuje od dejavnosti ostalih prosvetnih društev. Novoizvoljeni sveti bodo morali zavzeti odločneje stališče do osebinskih vprašanj. Društveni odbori največ grešijo s tem, da prepuščajo izbiro programov strokovnim vodenjem sekcij. Zato so na uprizoritvah pogosto presenečeni, ker morajo gledati igre, ki bi že davno morale v ropotarnico, poslušajo pesmi, ki so jih starejši člani lahko slišali že na začetku stoletja. Vse te slabosti nam narekujejo, da spremenimo dosednji način dela. Pri sekcijah je nujno potrebno osnovati odbore, ki bodo kot kolektivno vodstvo izbirali program. Izkušnje so pokazale, da so umetniški sveti pri društvi, ki so izbirali in osklopali programe, upravičili svoj obstoj in da bi jih kazalo ustanoviti pri vseh razvitejših društvih.

Na podoben način bodo morali delovati tudi sosveti pri okrajnih svetih Zveze Svobod in prosvetnih društev. Bilo bi napačno, če bi pojmovali te sosvete zgolj kot strokovne organe, ki naj bi pripravljali tečaje, igre, note in podobno. Ti sosveti imajo poleg čisto strokovnih nalog, še važnejše naloge pri vsebinskem usmerjanju društvenih sekcij. Okrajne skupščine so imele prav te pomanjkljivosti, da so vsebinske probleme ves preveč posplošile in jih osredotočile na nekaj meglenih, obširnih izjav, niso se pa dotaknile konkretnih slabosti. Na oseh skupščinah niso obravnavali niti enega primera vsebinske omedlenosti, brezciljnosti, nikjer niso obsodili društev, ki delujejo v kalnih vodah malomeščanske zadovoljnosti, nazorske neopredeljenosti, niso obsodili društev, ki so pozabila, da nismo več na začetku stoletja, marveč v novi družbi, kjer drugače pojmuemo vzgojni pomen prosvetnega dela.

Prav zato je potrebno, da poglobimo dejavnost prosvetnih društev, ki marsikje ne presega svojih društvenih okvirov. Ni edina naloga prosvetnih društev, da se zapirajo le v dejavnost svojih sekcij, marveč da usmerjajo vso prosvetno dejavnost na svojem področju. Sodelujejo naj s političnimi organizacijami, z društvi prijateljev mladine, z ženskimi društvi, šolo, skratka povsod tam, kjer so zametki izobraževalne dejavnosti. Ni najvažnejše število prireditev, veliko važnejši so rezultati te dejavnosti. In prav k tem vzgojnim ciljem bo treba usmerjati vse delo okrajnih svetov in prosvetnih društev.

(Iz zbirke Proa jesen)

JANEZ MENART:

Odiseja

Mnogo je že bilo, mnogo bo še prešlo. Sredi morja temni parnik in dalje gré.

Luka je tam za njim, luka je tam pred njim; v nebu neurje spi, v morju je noč vodé.

Parnik pa dalje gré; pena mu v kljun bobni: mnogo je že bilo, mnogo bo še prešlo...

OB USTANOVITVI ARABSKE DELAVSKE FEDERACIJE

V enotnosti je moč

V Damasku, glavnem mestu Sirije, je bil pred dnevi kongres sindikatov Egipta, Sirije, Libanona, Jordana in Libije, na katerem so ustanovili arabsko delavsko federacijo.

ZADNJA FRANCOSKA KOLONIJA V SEVERNI AFRIKI

HUDI BOJI V ALŽIRU

Alžir je prihajajo poročila o hudih bojih med francoskimi silami in enotami alžirske osvobodilne armade.

Pariski politični krogi, ki so pričakovali, da bodo ekonomski in socialni ukrepi socialistično-radikalne vlade pomirili Alžir, so razočarani.

Francoska vlada se je na temelju parlamentarnih pooblastil že pred kakimi desetimi dnevi lotila obsežnih ukrepov, ki naj bi v kratkem omogočili v Alžiru agrarno reformo, zaposlili milijon brezposelnih Alžircev in olajšali sodelovanje Alžircev v alžirski upravi in v lokalnih organih oblasti.

Vlada je le deloma sprejela zahteve alžirskega ministra-rezidenta, naj bi v Alžir takoj poslali vojaške okrepitve. Guy Mollet se vedno upa, da bo rešil alžirsko vprašanje brez nove mobilizacije in brez večjih vojaških operacij.

V Alžir je vlada poslala razen 15.000 vojakov iz neke francoske divizije, ki je bila nastanjena v Nemčiji, predvsem večje količine vojaškega materiala, čeprav številni desničarski elementi vztrajno zahtevajo, naj Francija takoj napove upornikom totalno vojni.

V zadnjih desetih dneh se je jasno pokazalo, da niti alžirska Fronta narodne osvoboditve niti francoski priseljenci v Alžiru ne odobravajo načrtovalniške vlade.

Guy Molletova vlada se je zadnje tedne trudila, da bi na Zahodu in Bližnjem vzhodu pridobila simpatije za svojo alžirsko politiko. Na Zahodu je sicer delno uspela, na Bližnjem vzhodu pa ni doživela nobenega vzpodbudnega uspeha.

Francoska vlada skrbno proučuje položaj v Alžiru. Pravi, da jo je razvoj dogodkov v tej deželi zelo presenetil. Spet so se pojavila trenja v vladni koalicijski. Skupina radikalov in socialistov, ki se boje spomladanske ofenzive upornikov, zahteva izredne vojaške ukrepe in vpoletje rezervistov, toda takšni ukrepi bi vlado lahko pokopali, ker jim javno mnenje nasprotuje.

Guy Mollet se te dni posvetuje z alžirskimi predstavniki, ki pa mu vneta predlagajo, naj se pogaja s Fronto narodne osvoboditve, ki vodi osvobodilno armado. Predsednik francoske vlade se

namreč doslej z njimi še ni razgovarjal, ker se najbrž boji, da ga desnica ne bi preveč napadla. Toda, kot kaže, problema ne bodo mogli rešiti drugič, kot s pogajanjem z resničnimi predstavniki alžirskega naroda. Takšno pogajanje pa se bodo uspešno končala le tedaj, če bo Francija priznala Alžiru svobodo in neodvisnost.

REZULTATI GRŠKIH PARLAMENTARNIH VOLITEV

Pomlajeni parlament

Karamanlisova Nacionalna radikalna unija ima v novem parlamentu 165 poslancev, vse opozicijske stranke pa 135. — V parlamentu je 209 novih poslancev, ki so bili letos prvič izvoljeni

V Atenah so pred prvim zasedanjem parlamenta, ki se je začelo pred dnevi, objavili dokončne izide parlamentarnih volitev. Karamanlisova Nacionalna radikalna unija ima v novi skupščini 165 poslancev, opozicijske stranke pa 135.

Poslanski mandati opozicijske volilne koalicije Demokratske zveze so razdeljeni takole: Venizelosova liberalna demokratska unija 41, Papandrejeva liberalna stranka 24, Združena demokratska levica (komunisti) 18, Kartaliova demokratska stranka 17, Progressivna unija centra (EPEK) 15, agrarna stranka 8, Caldarisovi populisti 3, neodvisni kandidati centra 4, neodvisni kandidati levic 3.

Volilnih rezultatov po okrajih še niso objavili in zato ni moč sklepati, kakšno so bili volilni izidi v mestih. Za sedaj so znani samo volilni izidi za vso deželo, ki kažejo, da je od vpisanih 4 milijonov 420.000 volilnih upravičencev glasovalo 3.580.000 volilcev, in sicer: za Nacionalno radikalno unijo 47%, za stranke opozicijske Demokratske zveze pa 45,5%, za neodvisne kandidate 2,5%, za Markzinesovo stranko progressivnih pa 2,2%.

V novi skupščini bo prvič izvoljeni stranke opozicijske Demokratske zveze, ki se je takoj po volitvah razpuščala, imajo 106 novih poslancev. Radikalna unija pa 105. Od 95 poslancev strank centra jih je bilo samo 22 iz prejšnjem parlamentu.

Vlado je sestavil vodja konservativne Nacionalne radikalne unije Karamanlis, ki je 4. aprila na zasedanju parlamenta prebral svojo programsko deklaracijo. O zaupnici vladi bodo glasovali najbrž šele 10. aprila. Ker bodo Karamanlis podprli vsi poslanci Nacionalne radikalne unije, je njegova zmaga zagotovljena.

Pričakujejo, da bo nova vlada posvetila največ pozornosti težavnim gospodarskim in socialnim problemom ter osvoboditvi Cipra, o katerem bodo razpravljali tudi na letošnjem zasedanju Generalne Organizacije združenih narodov.

Ameriško sodišče štiti kapitaliste

Sodišče v ameriškem mestu Columbus je obsodilo 47 delavcev družbe Westinghouse, ki so med nedavno veliko stavko v 30 tovarnah te družbe demonstrirali na ulicah Columbusa. Sedem delavcev je sodišče obsodilo na zaporne kazni, 40 stavlajočih delavcev pa na denarne kazni.

Demonstracije delavcev v Adenu

V Adenu, britanski koloniji na Arabskem polotoku, stavlja 5000 delavcev mestne rafinerije in prevoznih podjetij ter delavcev na letališču. V sredo so stavlajoči delavci petroleijske rafinerije demonstrirali po ulicah Adena in zahtevali, naj jim delodajalci zagotovijo višje mezdne in boljše delovne ter življenjske pogoje.

SINDIKALNO GIBANJE V ČILU

Ostri razredni spopadi

Prve dni letošnjega leta je v Čilu stakvalo kakih pol milijona delavcev. Stavka je trajala tri dni. Vlada je izjavila, da se ne bo umislila, da se zapira nad 300-imi sindikalnimi voditelji, med drugimi tudi predsednika Enotne sindikalne konfederacije.

S temi nasilnimi ukrepi pa vlada ni uspela zavezati stavkovnega vala. Od tedaj pa do danes je bilo v Čilu več velikih stavk, s katerimi so delavci opozorili vlado in delodajalce na težavne razmere, v katerih žive, in zahtevali, naj vlada sprejme njihove mezdne zahteve.

Draginja je vedno večja. — Veliko brezposelnih. — Enotna sindikalna konfederacija zahteva, naj vlada vskladi mezdne in policijske stroški. — Vojska in policija proti delavcem

V zadnjih letih je v Čilu življenje vedno težje. Draginja raste. Življenjski stroški so vsako leto večji. (Leta 1948 — 100, 1950 — 130, 1955 — 256, 1954 — 441). Samo v prvih treh mesecih preteklega leta so se cene kruha, mesa in mleka dvignile za 70 do 80 odstotkov. Poštne tarife so se povečale za 500%, cene plina, elektrike in vode pa za 60 do 80%. Od 1950 do 1955 se je vsota denarja v obtoku povečala za trikrat. Vlada je močno omejila kreditno gospodarstvo, zaradi tega so podjetja odpustila več desetisoč delavcev.

Težavne življenjske razmere silijo čilske delavce, da stakvajo. Lani je bilo v Čilu več velikih stavk. Posebno pomembna je bila stavka delavcev javnih služb, ki se je spreminjala v splošno stavko. Stavkovni gibanje je zajelo tudi namočenice, zlasti državne uradnike. Lansko jesen je stakvalo 50.000 državnih uradnikov. Buržoazna vlada, ki so jo stavke prestrašile, je ponudila povečanje mezd za 33%, sindikati pa so njeno ponudbo odklonili in zahtevali, naj mezdne polnoma vskladijo v življenjskim stroški, naj jih torej povečajo za 60 do 100%. Te zahteve vlada ni hotela sprejeti. Proti stavlajočemu proletariatu je poslala vojsko in policijo.

Kljub nasilju vlade pa so čilske delavci tudi letos je večkrat stakvali. Boj se nadaljuje. Čilski proletariat je prepričan, da bo v tem boju zmagal. Čile je ena izmed najbolj razvitih obmen pa tudi gospodarsko najbolj nesamosojnih dežel Latinske Amerike. Ker je industrije precej, je tudi proletariat zelo močan. Čile je ena izmed

redkih latinskoameriških dežel, v katerih se delavsko gibanje močno uveljavlja.

Čilsko sindikalno gibanje je enotno. Napredni sindikalni voditelji so pred leti ustanovili Enotno sindikalno konfederacijo, ki ni vključena v nobeni mednarodni sindikalni zvezi. V konfederaciji sodelujejo komunisti, socialisti in pristaši drugih političnih strank. S svojo dosedanjjo aktivnostjo je še čilska sindikalna zveza uveljavila kot pomembna družbena sila, ki odločno in tudi uspešno brani pravice proletariata in revnih slojev.

Tunis pozdravlja Habiba Burgibo

POLJSKI KOMUNISTI IN 20. KONGRES KP SOVJETSKE ZVEZE

NAPAKE ODPRAVLJAJO

Sekretar Združene delavske partije Poljske Morawski piše v listu »Tribuna ludu« o škodljivih posledicah in negativnih značilnostih stalinizma ter poziva poljske komuniste, naj kar najhitreje odpravijo škodljive napake in dohite zamujeno

V glasilo poljske Zdrzuene delavske partije »Tribuna ludu« je sekretar te partije Morawski objavil pomembno oceno negativnih značilnosti in škodljivih posledic stalinizma. Morawski piše, da se je v boju za ohranitev socialističnega razvoja, ki je bil značilen za Sovjetsko zvezo po Leninovi smrti, Stalin močno uveljavil. Njegov ugled se je povečal in prav to dejstvo je Stalin izkoristil. Postavil se je nad Partijo ter začel izvajati represalije proti nasprotnikom in proti vsem tistim, ki niso bili njegovega mnenja. Med vojno je Stalin napravil hude napake, ki so bile plačane z mnogimi človeškimi življenji. Kult osebnosti je privedel do kršitve demokratičnih načel v Partiji in družbenem življenju, do zatiranja kritike in do neskladnosti med besedami in dejanji, ter je napolnil povzročil nazadovanje nadzorstva nad organi oblasti. V takšnih razmerah so se degenerirali varnostni organi, postali neodvisni od partijskih organov in krepili Stalinovo osebno oblast nad Partijo. Represalije so postale še bolj krvave in so slepo zadevale komuniste in druge ljudi, ki so bili le videti sumljivi. Uveljavile

so se metode provokacij, potrvarjanja obtožb in dejstev, zlorabljanja oblasti pri preiskavah. Mnogi pošteni ljudje so bili aretirani; poslani so jih v taborišča ali jih ustrelili. Tudi Komunistična partija Poljske je bila razpuščena na podlagi lažnih obtožb. Vse njene voditelje in aktiviste so poslali v taborišča. »Te vplivale tudi izven meja Sovjetske zveze. Povzročile so odklone varnostnih organov v celi vrsti dežel ljudske demokracije in privedle do velike provokacije nasproti Jugoslaviji.

To prakso so opravičevali in sutermejevali za lažno, protikomunistično teorijo, ki jo je razvil Stalin, da se namreč razredni boj v obdobju socialistične igradnje zaostrejo. Morawski pripominja, da je težavno vskladiti teorijo o življenjskim izkušnjami in z objektivno presojo dejstev, zato so morali vsi poizkusiti, da bi jo ljudem vsilili, privedli do deformacij. Po mnenju Morawskega je privedlo do takih deformacij tudi omejeno in napako istovetnostje vohunske in diverzantske dejavnosti z razrednim bojem. Te teorije je odede Stalinove bolešne nezaupljivosti in samovoljnega značaja.

Tudi poljski komunisti so bili pod vplivom Stalinovega kulta in tudi oni so ga razvijali. Morawski pravi, da je kršenje leninističnih pravil v partijskem življenju bilo globoko vkoreninjeno tudi na Poljskem. Vztrajni in tog birokratizem, zatiranje kritike, neupoštevanje potreb in misli ljudi, so samo nekateri taki pojavi. Ljudem so komandirali, jih ustrojavali, prezirali so voljo skupnosti, razvijali hipocenzivno, prilizovanje, nekritično stališče do vseh »priporočil od zgoraj«, prikrivali so resnico, zatirali neodvisna stališča in pobudo posameznikov.

Morawski piše ob koncu, da je boj proti kultu osebnosti zelo zapleten in da je kongres Komunistične partije Sovjetske zveze začrtal pot, po kateri je treba hoditi, da bi demokratizirali javno življenje in razvili pravo komunistično vzdušje v celotnem partijskem življenju. »Zdaj je treba,« pravi Morawski, »s tem večjo energijo dohitevi zamujeno in odpraviti pomanjkljivosti, zbrati vse sile Partije za hitrejši razvoj gospodarstva in za zboljšanje življenjske ravni.«

Glasilo sindikatov Slovenije, Izdaja Republiški svet zveze sindikatov za Slovenijo. Odgovorni urednik France Boštjančič. Tisk in-karne ljudske pravice v Ljubljani. Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Cufarjeva ulica 1 — Dom sindikatov. Telefon: uredništvo in uprava 32-051, uredništvo 32-538, uprava 30-046. Pošti predal 284 Račun pri Mestni banilnici v Ljubljani 601-305 1-221. List izhaja vsak petek. Rokopisov ne vračamo. Mesečna naročnina 40 din, četrtletna 120 din, polletna 240 din, celoletna 480 din; posamezne številke 10 din.

OKNO V SVET

Gradivo kongresov Druge Internationale

(Založba »Rad«, Beograd 1956)

Naši delovni ljudje se vse do nedavnega niso mogli približe seznaniti s stremljenji ter dolгим in težkim bojem delavskega razreda sveta, ki ga je bil več kot eno stoletje za svojo enakovrnost, za pravice, ki so mu jih na najbrutalnejši način kratili. Bogata zakladnica družbenih dogajanj je postala šele po osvoboditvi dostopna vsem tistim, ki se zanjo zanimajo. Končno se je nudila priložnost vsakomur, ki proučuje mednarodno delavsko gibanje, da se lahko seznanijo z bogato revolucionarno preteklostjo delavskega razreda in njegove revolucionarne avantgarde, s pridobitvami njegovega boja ter liki najpomembnejših prvoborcev preteklosti. Na ta način si lahko ustvari pravo podobo družbenih in političnih dogajanj enega izmed najinteresantnejših časovnih razdobjev za svetovno delavsko gibanje — druge polovice preteklega stoletja ter prve polovice tega stoletja.

Predvsem gradiva in dokumentov s kongresov treh Internacional, mednarodnih sindikalnih kongresov ter kongresov posameznih delavskih strank tako, da je bilo proučevanje omogočeno le z nekaj prevedenimi članki klasikov marksizma: Marksa, Engelsa in Lenina. Prav zato imajo redakcijski odbor, prevajalci in založba »Rad« veliko zaslug, da so v dveh obsežnih knjigah, od katerih je prva izšla že prej, druga pa te dni, zbrali, uredili in objavili celotno dokumentacijsko gradivo vseh devetih kongresov Druge Internationale.

Od leta 1876, ko je bil kongres v Philadelphiji in razpuščen Generalni svet, s čimer je prenehala obstajati tudi Prva Internacionala, je preteklo polnih 12 let. Nekje v začetku 1889 so francoski socialisti predlagali, naj bi sklicali mednarodni socialistični kongres, na katerem bi spet ustanovili mednarodno delavsko združenje. To sta predlagali obe struji v kongresnem delavskem gibanju: *gedisti* — marksistično krilo francoskega socialističnega gibanja, ter po-

sibilisti — frakcionaška struja francoskih socialistov.

Zlasti je bilo važno, da imativno za sklicanje kongresa ne bi prevzeli v svoje roke posiblisti. Bila je namreč nevarnost, da ne bi njihova oportunistična politika prevladala tudi v bodoči mednarodni delavski organizaciji. To je bilo važno še toliko bolj, ker so nekateri vodje nemške socialne demokracije pa tudi v belgijskih, holandskih in še nekaterih drugih strankah kazali precejšnjo spravljenost s posiblisti. Kako resno so razumeli nevarnost pred posiblisti, se najbolje vidi po tem, da je prevzel vodstvo v boju proti njim sam Engels.

Potem ko je bila na Engelsono pobudo in ob podpori Bebel in Liebknechta konferenca v Haagu, je bil 14. julija 1889, na stoletnico padca Bastilje, sklican v Parizu kongres, na katerem je bila ustanovljena Druge Internationale.

Druge Internacionala ima v mednarodnem delavskem gibanju svoje določeno mesto, tako pozitivno kot tudi negativno. Bilo bi napak in nepravilno, če bi sprejeli o njej enostranski gledišče, kakršnega so zastopali Stalin in nekateri sovjetski zgodovinarji, ki so videli v njenem delu le slabe strani. Vedno in vselej so kazali le na oportunistični in revizionizem, ki sta se razvila v njej, niso pa priznali ničesar pozitivnega, kar je Dru-

ga Internacionala dala. Toda Lenin je podčrtal tudi njene izredne zasluge: »Druge Internacionala je — tako pravi — izpolnila svoj delež, ko je za časa »mirne« epohe najtežjega kapitalističnega suženjstva ter najhitrejšega kapitalističnega razvoja v zadnji tretjini devetnajstega in na začetku dvajsetega stoletja organizirala široke proletarske množice.«

To, kar je za Druge Internacionalo najznačilnejše, so njeni organizacijski temelji, po katerih se bistveno razlikuje od Prve in Tretje. V Druge Internacionali ni bilo nikakršnega centraliziranega vodstva, ki bi vodilo socialistično in delavsko gibanje v svetu, marveč je bilo vsako nacionalno delavsko gibanje samostojno, vsa vprašanja pa so reševali na kongresih. V njej je vladala popolna enakopravnost vseh partij in sekcij, ter popolna svoboda kritike, pa čeprav je prihajala od daleč slabše, mlajše in maloštevilne partije.

Druge Internacionala je preživela dvoje raznih družbenih obdobij: prvo trajalo od njene ustanovitve do konca devetnajstega stoletja in zajema njeno dejavnost v dobi mirnega razvoja kapitalizma. Druga pa je doba imperializma, ko gre klasični buržujski demokratizem h koncu in ga zamenjuje oblast finančnega kapitala z njemu svojčsko diktaturo. Založnik, beo-

grajski »Rad«, je obe dobi obdelal posebej v dveh zajetnih knjigah.

V prvi knjigi so materiali petih kongresov (pariškega 1889, bruseljskega 1891, žiriskišk 1893, londonskega 1896 in spet pariškega 1900). Iz obsežnega gradiva prve knjige posnemamo, da se je Druge Internacionala ukvarjala razen z ideološko-političnim bojem z anarhisti ter proti posameznim desnim smerem v nekaterih partijah še z graditvijo stališča do delavske zakonodaje, za priznanje Prvega maja, sindikalnega gibanja, pravice stavke, boja proti vojni in militarizmu, do kmečkega in nacionalnega vprašanja.

V drugi knjigi so obdelani še štirje ostali kongresi (amsterdamski 1904, stuttgartski 1907, kopenhagenski 1910 in baselski 1912). Na njih so razpravljali v glavnem o vprašanjih taktike, enotnosti strank, odnosu med partijo in sindikati, o združništvu, solidarnosti, izseljevanju, stavkah, kolonializmu, ter spet o vojni in militarizmu, na čemer je Druge Internacionala tudi propadla.

Nov položaj in veliki dogodki v svetu (rusko-japonska vojna, revolucija 1905 v Rusiji, 1905 v Perziji, mladoturška revolucija 1908, balkanska vojna 1912 in že prvi znaki začetka prve svetovne vojne) so terjali določiteve specifične taktike dejavno-

sti te organizacije. Tega ni storila in to je bila ena izmed njenih največjih napak. Razen tega je buržoaziji uspelo z različnimi privilegiji in visokimi plačami prikleniti nase visokovalificirane delavce, kar je pripeljalo do trojnega razkola v delavskem gibanju. Zahodne Evrope pa tudi same Internationale. Ustvarjajo se struje desnih revizionistov, levih marksistov in centra, ki dostikrat ni vedel, na katero stran bi šel. Razumljivo je, da je imela vsaka od teh struj svoja stališča in pogledi na razvoj delavskega gibanja in način njegovega boja ter da je prišlo celo do revizije temeljnega načela boja, diktature proletariata (pri Bernsteinovih revizionistih). In ko se je 1914. leta začela vojna, ni bilo Druge Internationale nič več čutiti. Začetek vojne je bil tudi konec Druge Internationale.

Toda vendar z njo niso propadli revolucionarni marksizem ter pridobitve proletarskega boja, ki so se razvijali v Druge Internationale.

Pogorela sta oportunistični in revizionistični, revolucionarno delo pa nadaljujejo levi, zbrani v organizaciji »Zimmerwaldsko združenje«, ki je obstajalo do 4. marca 1919, ko je bila ustanovljena Tretja komunistična internacionala — Kominterna.

M. Tripković